

ความเชื่อ วิถีชีวิตชาวเขา สู่การสร้างสรรค ผลงานประติมากรรมร่วมสมัย

สุนทร สุวรรณเหม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาประติมากรรม ภาควิชาภาพพิมพ์ จิตรกรรม
และประติมากรรม คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

ผลงานวิจัยเรื่อง “ความเชื่อ วิถีชีวิตชาวเขา สู่การสร้างสรรคผลงานประติมากรรมร่วมสมัย” เป็นการนำอัตลักษณ์เด่นทางด้านความงามระหว่างความเป็นศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นของคนพื้นราบ กับความงามในวิถีชีวิต ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมชาวเขาแบบดั้งเดิม ที่แฝงคุณค่าปรัชญาแห่งความพอเพียงในการดำเนินชีวิตตามวัฏจักรของความเป็นตัวตนแบบบรรพบุรุษที่วางรากฐานไว้อย่างทรงคุณค่า ควรแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังซึมซับความเป็นอารยธรรมของชนเผ่า โดยการสืบทอดไว้ในสายเลือดและยากที่คนพื้นราบจะเข้าใจได้ สิ่งหลงเหลือแห่งตะกอนทางวัฒนธรรมได้บ่มเพาะต้นกล้าทางปัญญาอันบริสุทธิ์ได้แพร่หลายไปตามมุมชีวิตต่างๆ ของสังคม ไม่ว่าจะเป็นที่แห่งไหนก็ตามความเป็นวิถีทางรากเหง้าของตนก็ยังอยู่ ความงาม ความรัก ชีวิตเกิดขึ้นเพื่อสร้างความผสมกลมกลืนให้กับโลกได้เสมอเหล่านี้ มีนักคิดนักเขียนทั้ง

หลายทั้งสายมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ อื่นๆ นำมาเป็นแนวคิดการเริ่มต้นทำงานในสายที่เกี่ยวข้องกับตน ผู้เขียนก็เช่นเดียวกัน ได้ใช้ความรู้ทางด้านประติมากรรม ความเป็นเอกลักษณ์ สัญลักษณ์ ทางความงามเชิงรูปแบบ รูปทรง เทคนิค วัสดุ วิธีการ ในโครงสร้างที่ได้แนวคิดข้างต้นจินตนาการสร้างสรรค์พรรณารูปลักษณ์ในฝัน สร้างสรรค์ภาพลักษณ์อย่างมหัศจรรย์ สื่อเรื่องราวที่สะท้อนถึงจิตวิญญาณ ความเป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่นของคนพื้นราบกับคนบนดอยได้อย่างกลมกลืนด้วยภาษาบอกความหมายในทางผลงานประติมากรรม ซึ่งแม้ว่าจะมีความซับซ้อนในเรื่องของข้อมูล รูปแบบ เทคนิคและวิธีการแล้ว ตัวโครงสร้างของผลงานยังแฝงซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้วยเหตุและผลที่ต้องให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ความฉลาดของบรรพบุรุษไทยได้อย่างลึกซึ้ง

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยนำสาระสำคัญเรื่อง “ความเชื่อ วิถีชีวิตชาวเขาสู่การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมร่วมสมัย” ไว้ในงานวิจัยนี้ โดยข้อมูลสำคัญประเด็นที่ 1 คือ ความสำคัญและที่มาของปัญหาทำการวิจัย ประเด็นที่ 2 คือ ห้วงคำนึงความคิดสร้างสรรค์ ประเด็นที่ 3 คือ วิธีดำเนินการสร้างสรรค์ ประเด็นที่ 4 คือ วิเคราะห์การสร้างสรรค์ ประเด็นที่ 5 คือ บทสรุปของการวิจัย และยังมีงานวิจัยที่เป็นผลงานประติมากรรมในเรื่องเดียวกันนำออกไปแสดงเผยแพร่ต่อสาธารณชนตามพื้นที่ต่างๆ ของเมืองไทยและในต่างประเทศ ซึ่งถือเป็นกระบวนการหนึ่งเพื่อให้ครบองค์ความรู้ของการวิจัยในครั้งนี้ ดังประเด็นหลักสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงเนื้อหาโดยสังเขป ในส่วนรายละเอียดของเนื้อหาผู้ที่มีความสนใจต้องลองนำไปศึกษาอ่านดู อาจได้แง่มุมความคิดจากเนื้อหา รูปแบบ รูปทรง เทคนิค วัสดุ วิธีการ ต่างๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมได้บ้างไม่มากก็น้อย

Hill Tribes; Beliefs and Ways of Life towards the Creation of Contemporary Sculpture

Soonporn Suwanhem

Assistant Professor, Sculpture Division, Department of Printmaking, Painting and Sculpture, Faculty of Fine Arts, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand.

ABSTRACT

This research titled “Hill Tribes; Beliefs and Ways of Life towards the Creation of Contemporary Sculpture” presents a specific individual view of beauty through a combination of art, culture, customs, and local traditions of people living in the lowlands, with the beauty of the ways of life, traditions, arts and culture of the hill tribe people. The hill tribes’ ways of life incorporates values and a philosophy of self - sufficiency in accordance with the circle of life that was founded by the ancestors which should be preserved for the future generations so that they can absorb the civilization of their different tribes. This may be difficult for us, people from the lowlands, to understand. What can still be seen is a residue from a culture that has cultivated pure spirit and has spread towards every corner of life in that society. No matter where, the ways of life, the roots, the beauty, the love, still exist. Life’s aim is to live together in harmony with the world. There are many thinkers, writers, from

the humanities, the social sciences, etc... who have taken this as the basic concept for their work. This also goes for this researcher. I use the knowledge that I have of sculpture, search for a certain identity, symbols representing beauty, style, form, technique, materials and structural method. Using the concept as above, and, through my imagination, create and describe certain forms from my dreams, create mysterious images, communicate topics that reflect the soul and identity of local people from the lowlands and the highlands in harmony. I use the language of sculpture, which, even though there may be some confusion concerning information, style, technique and method, the structure of the work reveals the wisdom of the villager. I find it profoundly valuable for the younger generations that they should learn about the cleverness of their Thai ancestors.

This researcher has presented the content of the research “Hill Tribes’ Beliefs and Ways of Life towards the Creation of Contemporary Sculpture” using five chapters. The first chapter deals with the importance, origins and the problems encountered in this research. The second chapter deals with topics on creativity. The third chapter explains the method and proceedings used to create the work. The fourth chapter contains an analysis of the creative work. The fourth topic is a summary of the research. Furthermore, this research, namely a work of sculpture, has been presented to the public at different locations both in Thailand and abroad.

The chapters as described above are only topics. For those who are interested, the detailed content must be read and studied. They may get inspired by the content, the style, form, technique, materials, or the different methods used in the creation of this work of sculpture.

ผู้เขียนใช้ชีวิตอยู่จังหวัดเชียงใหม่มานานกว่าสิบปี ชื่นชอบขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านความเป็นท้องถิ่นดั้งเดิมแฝงปรัชญาเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน นับว่าคนสมัยก่อนสร้างระบบความคิดสืบสานกันมาอย่างต่อเนื่อง ผากเสน่ห์ทางความงามให้รู้ณลูกหลานและผู้มาเยือนได้อย่างอัศจรรย์ใจไม่รู้จบ ความงามแฝงคุณค่าทางอารยธรรมมีได้อยู่เพียงพื้นราบอย่างเดียว ความสวยงามในวิถีชีวิตบนที่ราบสูงได้สะกดความรู้สึกหลงใหลในบรรยากาศให้เข้าไปสัมผัสถึงวิถีชีวิตที่อาศัยอยู่ตามป่าเขา คือ ชาวเขาเผ่าต่างๆ ซึ่งประเทศไทยเรามีชาวเขาอาศัยอยู่ในภาคเหนือหลายเผ่า มีกะเหรี่ยง ม้ง เย้า อาข่า ลาหู่ ลีซอ และ ลัวะ ชาวเขบางเผ่าอาศัยอยู่ในพื้นที่แถบนี้มานานับร้อยนับพันปี แต่บางเผ่าก็เพิ่งอพยพเข้ามา ชาวเขาที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นคนไทยตามกฎหมาย มีบัตรประจำตัวประชาชนไทย ชาวเขาเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เป็นผู้อพยพหรือลี้ภัย คนไทยพื้นราบหรือคนในเมืองจึงไม่ควรดูถูกเหยียดหยามชาวเขา เพราะไม่เพียงแต่พวกเขาเป็นคนเหมือนกับเรา แต่ชาวเขาทุกเผ่ายังเป็นคนที่สิ้นน้ำใจไมตรีอันดียิ่งเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้เกิดมิตรเครพเป็นมิตรกับแขกผู้ไปเยือนเสมอ สิ่งเหล่านี้ประจักษ์ใจแก่ผู้ที่เคยไปหมู่บ้านชาวเขามาแล้วทุกคน ชาวเขามีประเพณีวัฒนธรรมแบบวิถีการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะเด่นชัดเป็นตัวของตัวเองทุกเผ่า แบบแผนเหล่านี้ได้รับการสืบทอด วิวัฒนาการมายาวนานชั่วอายุเผ่าชนของพวกเขา พวกเขาอยู่กันเป็นหมู่บ้านในลักษณะปกครองตนเอง สร้างบ้านเรือน ทำการเพาะปลูก มีพันธุ์พืชผักพื้นเมือง พันธุ์สัตว์เลี้ยงที่สืบทอดกันมา รู้จักการทอผ้า ตัดเย็บเสื้อผ้าใช้เอง รู้จักประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้จากวัสดุในธรรมชาติ มีการร้องเพลงร่ายรำ มีเครื่องดนตรีประจำเผ่า กล่าวได้ว่าพวกเขามีวิถีชีวิตครบทุกอย่างที่เป็นตัวของตัวเอง

แม้จะเป็นชนเผ่าเล็กๆ ที่ไม่มีประเทศของตนเอง ไม่มีการบันทึกประวัติศาสตร์เป็นลายลักษณ์อักษร แต่พวกเขาก็มีภาษาพูดของตัวเอง มีประวัติศาสตร์อันยาวนานที่บันทึกเอาไว้ในสายเลือด มีความน่ารัก มีความเฉลียวฉลาด มีความเชี่ยวชาญในวิถีของภูเขา ยากที่คนมีการศึกษาสูงอย่างเราๆ จะเทียบได้ ถึงแม้ว่าชาวเขา

แต่ละเผ่าจะมีวิถีชีวิตแฝงด้วยปรัชญาอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชนเผ่าและมีการแสดงออกทางวัฒนธรรมประเพณีที่ไม่เหมือนกัน แต่บางอย่างคล้ายคลึงกันใช้ร่วมกันได้ เช่น เรื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า หรือศิลปะการสักรายลงบนลำตัวผู้ชายตามความเชื่อของการสักรายเหมือนกันอื่นๆ เป็นต้น

จากการได้เห็น ได้สัมผัส มองเห็นความงามทางด้านศิลปะบางอย่างของชนเผ่ากับคนพื้นราบ มีความคล้ายกันเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่น สะท้อนให้เห็นความงามแฝงคุณค่าทางอารยธรรมเป็นกลิ่นอายล้านนา ผู้เขียนประทับใจเรื่องของความงามทางด้านศิลปะไทยซึ่งได้ศึกษาความงามของจังหวัดลือลาความเคลื่อนไหวในงานศิลปะไทยมาก่อนและได้สร้างสรรค์เป็นผลงานประติมากรรมสมัยใหม่ไปแล้วนั้น เพื่อให้รูปแบบแนวความคิดของผลงานประติมากรรมพัฒนาต่อเพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ของความเป็นไทย จึงนำเรื่องราววิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของชาวเขา มาผสมผสานกับแบบเอกลักษณ์โดดเด่นของชนพื้นราบ จินตนาการสร้างสรรค์ผลงานทางประติมากรรม เพื่อแสดงถึงความงามทางสัญลักษณ์ด้านความเชื่อ

การนำเนื้อหาเรื่องราวของชาวเขาเผ่าอาข่าและชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมาใช้สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม จะศึกษาด้านรูปแบบเอกลักษณ์โดดเด่นและความคล้ายคลึงกันของแต่ละเผ่าที่แสดงถึงความงดงามของชุดแต่งกาย ความเชื่อเรื่องพิธีกรรม ฯลฯ อย่างเช่น ชาวเขาเผ่าอาข่า มีความงามอันโดดเด่นของชุดเครื่องประดับตกแต่งร่างกายผู้หญิง มีสีสันทันและเสน่ห์อย่างเห็นได้ชัด คือ หมวกสวมศีรษะมีความละเอียดละไมรู้จักประดิษฐ์ประดอยให้เกิดความงามเป็นเอกลักษณ์ประจำเผ่าได้อย่างลงตัว ส่วนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงนั้นศึกษาดูเรื่องของพิธีกรรม ความเชื่อที่ปฏิบัติกันมา แล้วนำรูปแบบทั้งสองประมวลกับทัศนธาตุทางศิลปะ (Visual element art) หาความลงตัวของโครงสร้าง รูปทรง จินตนาการ สร้างสรรค์เป็นผลงานประติมากรรมร่วมสมัย แสดงให้เห็นถึงสัญลักษณ์ทางความเชื่อที่ถ่ายทอดลงในตัวผลงานประติมากรรม

อาชา

อาชาเป็นแขนงหนึ่งของชนเผ่าธิเบต - พม่า รูปร่างเล็กแต่ล่ำสันแข็งแรง ผิวสีน้ำตาลอ่อนและกำรำน ผู้หญิงมีศีรษะกลมลำตัวยาวกว่าน่องและขาสั้นผิติดกับผู้ชาย มีภาษาพูดมาจากแขนงชาวโล - โล คล้ายกับภาษาลาหู่ (มูเซอ) และลีซู (ลีซอ) ไม่มีตัวอักษรใช้ วัฒนธรรมของคนอาชาทำให้พวกเขามองชีวิตของคนในเผ่าเป็นการต่อเนื่องกัน เด็กเกิดมาเป็นประกันว่าเผ่าจะไม่สูญพันธุ์ พอโตขึ้นกลายเป็นผู้สร้างเผ่าและเป็นผู้รักษา “วิถีชีวิตอาชา” ในที่สุดก็ตายและกลายเป็นวิญญาณบรรพบุรุษคอยปกป้องลูกหลานต่อไป กฎต่างๆ เหล่านี้ครอบคลุมทุกคนในเผ่าตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นแนวทางสอนและแนะนำทุกคนในเรื่องกฎหมายของเผ่า ประเพณี ศาสนา ยาและการรักษาโรค กสิกรรม สถาปัตยกรรม การตีเหล็กและการทำของเครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่ม เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำเพราะพวกเขาไม่มีตัวหนังสือใช้ แม้จะไม่ได้มีการบันทึกประวัติศาสตร์เป็นลายลักษณ์อักษร อาชาก็มีตำนาน สุภาษิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมมากมายที่ทำให้หมายรู้ในเผ่าพันธุ์และชาวซึ่งในความเป็นอาชาของตน เขาสามารถสืบสาวรายงานบรรพบุรุษฝ่ายบิดาขึ้นไปได้ถึงตัว “ต้นตระกูล” และรู้ลึกว่าท่านเหล่านั้นก่อกำเนิดชีวิตเขาและประเพณีวิชาความรู้ในการเลี้ยงชีวิตมาโดยตลอด เพราะเหตุที่มองตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของโซ่สร้อยซึ่งร้อยมายาวนาน

ความเชื่อ

ความเชื่อในภาษาอาชาเรียกว่า “นีอจอง” อาชาเป็นชนเผ่าที่มีความเชื่อในเรื่องจิตวิญญาณ ภูตผี ปีศาจ ไสยศาสตร์ สิ่งเร้นลับ พิธีกรรมคำสอนที่ได้รับการปลูกฝังมาจากบรรพบุรุษและสืบทอดปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ผี “เหนะ” ตามความเชื่อของอาชามี ดังนี้ ผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษ ผีหมู่บ้าน ก็คือผีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ผีทั่วไป เป็นผีที่สิงอยู่ประจำที่ต่างๆ ทั่วไป ผีเร่ร่อน คือ ผีตายทั้งกลมกับผีตายโหง

การแต่งกาย

สาวอาข่าเมื่อแต่งตัวครบเครื่องนั้นเพราะพิธีคนนำตะลิ่งตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า ส่วนเครื่องแต่งกายของบุรุษแม้จะไม่รุ่มรวยด้วยสีสันเช่นของสตรีแต่ก็มีความเรียบเรียบและภูมิฐานอย่างประหลาด อาข่าในเมืองไทยมีแบบแผนการแต่งกาย 3 แบบด้วยกัน แบบแรก “อุโล้อาข่า” สวมหมวกแหลม แบบที่ 2 “โลมี้อาข่า” สวมหมวกแบน แบบที่ 3 “ผาหมี้อาข่า” สวมหมวกแบนเช่นกันแต่รูปทรงของหมวกต่างกัน เครื่องเงินที่ใช้ตกแต่งก็มีความละเอียดกว่าแบบ “โลมี้อาข่า” ส่วนวิถีชีวิตและพิธีกรรมที่ปฏิบัติกันมา มีพิธีเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นพิธีกรรมภายในครอบครัว พิธีกรรมอยู่กรรม ไม่จุดไฟเผาไร่แสดงให้เห็นว่าหมดฤดูกาลเผาไฟ พิธีต้อนรับฤดูกาลใหม่ พิธีปลุกประตูลูกบ้าน (ประตูผี) พิธีถวายทานให้ผีเปรต พิธีบูชาเจ้าที่ เจ้าป่า เจ้าเขา พิธีปลูกข้าวเริ่มแรกทำกันในเดือนพฤษภาคม พิธีกำจัดศัตรูต้นข้าว (ตัวดิน) พิธีทำบุญในไร่ข้าว พิธีไล่ชิงช้า พิธีไหว้บรรพบุรุษ เป็นต้น

กะเหรี่ยง

กะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่จัดได้ว่ามีหลายเผ่าพันธุ์ หลายภาษา มีการนับถือศาสนาที่ต่างกัน กะเหรี่ยงดั้งเดิมจะนับถือผีเชื่อเรื่องต้นไม้ป่าใหญ่ ภายหลังหันมานับถือพุทธ คริสต์ เป็นต้น กะเหรี่ยงมีถิ่นฐานตั้งอยู่ที่ประเทศพม่า แต่หลังจากถูกรุกรานจากสงครามจึงมีกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ประเทศไทย กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย กะเหรี่ยงสะกอ หรือที่เรียกนามตัวเองว่า ปากะญอ หมายถึง คนหรือมนุษย์นั่นเอง กะเหรี่ยงสะกอเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด มีภาษาเขียนเป็นของตนเองโดยมีมิชชันนารีเป็นผู้คิดค้นคัดแปลงมาจากตัวหนังสือพม่าผสมโรมัน กลุ่มนี้หันมานับถือศาสนาคริสต์

เป็นส่วนใหญ่ กะเหรี่ยงโบรนั้นเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างเคร่งครัดในประเพณี พบมากที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และแถบตะวันตกของประเทศไทย คือ กะเหรี่ยงขาว พบที่อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนปะโอหรือตองสุก็มีอยู่บ้างแต่พบน้อยมากในประเทศไทย ชนเผ่า “ปกากะญอ” เป็นชนเผ่าที่บอกกล่าวถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมานับร้อยนับพันเรื่องเรียงร้อยเก็บไว้ในแนวของนิทาน อาจจะไม่ใช่ว่าหลักฐานที่แน่ชัดแต่ก็พยายามที่จะเล่าสืบทอดให้ลูกหลานได้รู้ถึงความเป็นมาของเผ่าพันธุ์และวัฒนธรรมของตัวเองเล่ากันว่าตั้งแต่สมัยที่พระเจ้าสร้างโลก พระองค์ได้สร้างมนุษย์คู่แรก คือ อัดัมกับเอวา ทั้งสองคนได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสวน (เอเดน) ที่พระองค์ได้สร้างไว้ ทั้งสองได้ทำผิดกฎของสวรรค์จึงถูกเนรเทศลงมาใช้กรรมอยู่ในโลกจนกระทั่งมีลูกหลานสืบเชื้อสายมาจนถึงทุกวันนี้

อย่างไรก็ตาม การได้รับอิทธิพลที่สำคัญไม่ว่าด้านวัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย และความเชื่อ ซึ่งเป็นประเด็นสุดท้ายที่นำมาคิดหารูปแบบเพื่อสร้างสรรค์เป็นผลงานประติมากรรมมากที่สุด เป็นเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ต่างๆ ได้แก่ ช้าง เพราะเชื่อว่า เป็นสัตว์ตระกูลสูง ถ้าตายแล้วจะเกิดมาเป็นคน คนที่ฆ่าช้างจะบาปหนา ตายไม่สามารถไปเกิดใหม่ได้อีก

สมเสร็จ เชื่อว่าเป็นสัตว์ที่มีเนื้อของสัตว์หลายๆ ชนิดปนอยู่รวมกันทั้งคนด้วย และเชื่อว่าถ้ายังถูกบริเวณเนื้อที่เป็นคนก็จะร้องเสียงออกมาเหมือนคน ถ้าหากผู้ใดฆ่าจะเกิดอาเพศชีวิตลุ่มจมทำการงานไม่ขึ้น

ชะนี เชื่อว่าเป็นจ้าวป่าที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ผู้ใดยิงต้องมีอันเป็นไป ถ้าหากเข้าหมู่บ้านหมู่บ้านจะแตก

นกเงือก (นกกก) เชื่อว่าเป็นสัตว์ที่พระเจ้าเคยนั่ง หัวจึงมีลักษณะสี่เหลี่ยม ถือว่าผ่านนกเงือก 1 ตัว เท่ากับฆ่าเณร 1 รูป

นกยูง ถ้าผ่านนกยูงจะทำให้ครอบครัวแตกหักอยู่ไม่เป็นสุข

อิทธิพลที่ได้รับ

นำเสนอมุมมองที่มีความงามของชาวเขาเผ่งอยู่ในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มีความเชื่อเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ สิ่งที่คุณเขียนสนใจเป็นพิเศษมีอิทธิพลต่อความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน คือ ความประทับใจของชุดแต่งกายผู้หญิง มีการทอผ้า เย็บปักถักร้อยเสื้อผ้า และประดิษฐ์ประดอยสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ขึ้นใช้อย่างมีความลงตัวด้วยรูปทรงสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม ซ้ำๆ กัน มีสีสันสร้างความเด่นเฉพาะได้อย่างงดงาม ส่วนผู้ชายจะมีความเชื่อในเรื่องการสักยันต์ลงบนลำตัว ซึ่งส่วนใหญ่จะสักกันทุกเผ่าเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับตัวเองเวลาออกไปล่าสัตว์และเพื่อความสวยงามของร่างกายตัวเอง รูปลายสักบนร่างกายเป็นความเชื่อที่ว่าคนที่มาเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ของเผ่าไม่ได้ เช่น พิธีบูชาวิญญาณบรรพชน พิธีไหว้บรรพชน เป็นต้น ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากที่ไม่สามารถทำพิธีนี้ได้เพราะแยกย้ายกันไปหางานไกลถิ่นบรรพบุรุษมากจึงหันไปเข้าพิธีสักยันต์แทน คือ นำเอาเมล็ดพืชที่ปลูกกันอยู่มาเผาขณะที่สัญญาแก่วิญญาณ เราจะบูชาท่านอีกครั้ง พวกที่ยอมรับการสักนี้ส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยงบนดอย มีพวกที่ลุ่มเพียงไม่กี่คนที่สัก นอกจากนั้นยังสักยันต์เพื่อความสวยงาม นำพวกสัตว์ต่างๆ เช่น เสือ ชะนี แมว อีเห็น ตะกวด จิ้งจก อื่นๆ สัตว์ดังกล่าวนี้มีอยู่ตัวหนึ่งที่ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าเป็นจ้าวป่า คือ ชะนี มีความยิ่งใหญ่ นิยมสักกันเป็นจำนวนมาก รูปสัตว์เหล่านี้เมื่อนำมาสักบนร่างกายจะนำลักษณะเด่นเฉพาะของสัตว์ เรียบง่าย รูปทรงแบนๆ ซ้ำกันเป็นช่องสี่เหลี่ยม พื้นผ้าต่อเนื่อง จัดระเบียบ จังหวะได้อย่างลงตัว ที่แสดงถึงความกล้า ความเป็นผู้ชาย และความเป็นผู้นำ ที่สำคัญเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ไม้สามารถทำอันตรายได้เวลาออกไปล่าสัตว์

รอยสัก

ร่องรอยที่สักลงบนลำตัว มีความหมายให้ความเชื่อมั่นในวิถีชีวิตการดำรงอยู่ที่สามารถบอกเล่าถึงการมีเรื่องราวศิลปะอยู่ในวิถีชีวิตมาแล้วหลายร้อยปี จากการได้นั่งพูดคุยและคำตอบที่ได้รับ คือ การสักยันต์ได้ทำกันมาแล้วหลายชั่วอายุคน โดยการปลูกฝังเรื่องของความเชื่อที่สืบทอดกันมาและลักษณะของลายส่วนใหญ่เป็นรูปสัตว์ที่ให้ความเคารพบูชา อย่างเช่น ที่ผู้เขียนได้เห็น เช่น เสือ ชะนี แมว อีเห็น ตะกวด จิ้งจก นก เมล็ดพืช และอื่นๆ ที่สามารถสร้างความงามบนร่างกายได้ รูปแบบที่สะท้อนให้เห็นบนร่างกายจะดูให้เกิดความงาม หรือจะดูออกมาแบบอัปลักษณ์ก็ได้แล้วแต่ใครจะมองความงามแบบใด

ภาพที่ 1 อิทธิพลที่ได้รับจากลายสักและนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานประติมากรรม

ประเด็นหลักที่มีอิทธิพลในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมเริ่มต้นจากการได้เห็นรูปลายสักบนร่างกายของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในช่วงที่ผู้เขียนศึกษาอยู่ และคิดหาวิธีให้เข้าไปอยู่ในผลงานประติมากรรมแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เลยนำมาลองใช้เทคนิคทางจิตรกรรม ใช้แนวความคิด คือ สีสันความเคลื่อนไหวในงานศิลปะไทย โดยใช้โครงสร้างของคนในการเกิดรูปและผูกเรื่องราวตามจินตนาการ เมื่อสร้างผลงานและใส่เรื่องราวของลายสักลงในผลงานจิตรกรรม สิ่งที่สะท้อนให้เห็นออกมาอย่างเด่นชัดคือ จินตนาการโครงสร้างผลงานประติมากรรมซึ่งอยู่ในตัวผลงานจิตรกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้น จึงเป็นเหตุและผลในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมในขั้นต่อมา และยังมีส่วนประกอบอย่างอื่น ได้แก่

เสื้อผ้าเครื่องประดับ

กะเหรี่ยงนั้นแทบจะเป็นคำเดียวกับ “นักทอ” เพราะทอผ้ากันเป็นวัฒนธรรมประจำเผ่า และผลิตผลจากกี่และฝ้ายเข้มของสตรีกะเหรี่ยงนั้นงดงามด้วยลวดลายและสีสันอันพิ้งพิศ เสื้อหรือท่อนบนของเครื่องแต่งกายไม่ว่าจะของชายหญิงหรือเด็ก มีโครงสร้างเหมือนกันหมด ผิดกันก็แต่ขนาด สีสัน และรายละเอียดตกแต่งเท่านั้น คือ ทำด้วยแถบฝ้ายสองชั้นเย็บติด เว้นตรงกลางไว้สวมหัวแล้วพับครึ่งเว้นตอนบนให้แขนลอด เย็บข้างลงไปถึงชายเสื้อตกแต่งขอบคอ ขอบแขน และชายเสื้อด้วยลายปักลูกปัด และพู่ครุยติดกับผ้าพื้น ชาวกะเหรี่ยงเย็บผ้าอวดตะเข็บให้รอยเย็บเป็นส่วนหนึ่งของลวดลายตกแต่งไปเลย (ลูวิส 2528, 206)

เครื่องเงิน

ชาวกะเหรี่ยงไม่นิยมเอาทรัพย์สินชิ้นใหญ่ๆ ซึ่งเผ่าอื่นๆ ชอบใช้ทรัพย์สินชิ้นที่ใช้งานมาก มีสร้อยสตาค์ซึ่งใช้เหรียญเงินบาทโบราณถักร้อยด้วยด้ายแดงเป็นสายยาวหลายชนิด บ้างก็ใช้เหรียญห้าบาทกลมใหญ่ใส่กลางเส้นเป็นจี้สร้อยเงิน อีกแบบ

ที่พบคือสร้อย “เมล็ดข้าว” ซึ่งร้อยประคำเงินกลวงรูปยาวรีคล้ายเมล็ดข้าวสลับกับประคำกลมเล็กๆ สวมหลายเส้น (ลูวิส 2528, 82) กำไลคอของกะเหรี่ยงก็เล็กบางมากเมื่อเทียบกับของเผ่าอื่น มักทำเป็นเส้นบางปลายขัดเป็นตะขอหลังคอ ลักษณะเส้นมีทั้งกลม แบน และบิดเป็นเกลียว บ้างก็มีลายต้นไม้ใบหญ้า สิ่งสารพัด

กำไล

หญิงโปร้สวมกำไลเกือบจะทั้งแขน รูปพรรณสัณฐานต่างๆ กัน บ้างก็กลม บ้างก็แบน บิดเป็นเกลียวหรือเป็นสปริงโลหะ มีทั้งเงิน ทองเหลือง ทอง อะลูมิเนียมและแม้แต่กระดุมเขี้ยวร้อยเป็นพวงแทรกด้วยกระดิ่งทองเหลืองก็มี หวายหรือด้ายก็กออาบชั้นก็มี หญิงสะกอใช้กำไลน้อยกว่าพวกโปร้มาก ส่วนใหญ่ทั้งโปร้และสะกอก็สวมกำไลแบบเรียบๆ ทำด้วยเงิน ทองเหลืองหรืออะลูมิเนียมกันคนละวงสองวงข้อมือละวง

ต่างหู

ผู้หญิงโปร้และสะกอสวมต่างหูเงินรูปบ้องปลายบานก้านยาวเสียบหูที่เจาะตึงหูแล้วกันหลุดด้วยตุ้มรูปถ้วยที่ใช้เสียบปลายบ้องด้านหลังใบหู ต่างหูบ้องนี้มีขนาดต่างๆ และบ้างก็ตกแต่งด้วยไหมพรมสีสด หรือวัสดุให้สีอื่น อย่างผู้ชายโปร้บางรายสวมต่างหูเพชรเทียมห้อยฟูไหมพรมสีสด ในบางท้องถิ่นทั้งหญิงและชายโปร้เคยสวมต่างหูบ้องทำด้วยงาช้าง ซึ่งส่วนที่เป็นก้านยาวมากถึง 10 เซนติเมตร เดี่ยวนี้หายากมากแล้ว (ลูวิส 2528, 82)

อิทธิพลความงามกับความสวยในงานศิลปะไทย คนส่วนมากรู้จักแต่ความสวยมากกว่าความงาม เพราะสวยเป็นรูปสมบัติที่กระทบสื่อทางตาได้ง่าย แต่ความงามเป็นคุณสมบัติที่ซ่อนอยู่ข้างใน ฉะนั้น จิตรกรรมไทย สถาปัตยกรรมไทย ประติมากรรมไทย มีลักษณะที่ว่าคุณสมบัตินั้นเป็นนามธรรมมองไม่เห็นแต่ต้องใช้สื่อ

ภาพที่ 2 เสื้อผ้าเครื่องประดับ เครื่องเงิน กำไล ต่างหู อธิธิพลที่ได้รับจากเสื้อผ้าเครื่องประดับ และนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานประติมากรรม

ทางรูปสมบัติ ฉะนั้น ความงามของศิลปะไทยจึงแฝงอยู่ในรูปสมบัติ แฝงอยู่ในวัตถุ ไม่ใช่อยู่ที่ตัวของวัตถุจริงๆ งานจิตรกรรมจึงเป็นการประสานกันของเส้นปริมาตร พื้นที่การแก้ปัญหา พื้นที่ทำให้ผู้ดูสามารถติดตามเรื่องราวเนื้อหาความสำคัญได้ เกิด Inside ไม่ใช่กระแทกรูปภายนอก ตัวอย่างเช่น ภาพเขียนคนไทย ความงามของสตรีเพศจะไม่มีเลย อย่างง่ายๆ แม้กระทั่งเราเขียนรูป นางฟ้า เทวดา ทรวงอก นั้นก็เป็นสัญลักษณ์ที่ไม่ได้มีความงามที่เป็นรูปสมบัติ แต่ความงามแท้จริงคือคุณค่าที่สกัดัดต่อนแล้วแฝงอยู่ในรูปสมบัติข้างนอก เราชื่นชมคุณสมบัติที่แฝงอยู่เช่นเดียวกับงานปั้น งานสถาปัตยกรรม ก็ตาม ลักษณะที่จะมีกำลังความแน่นความพวยพุ่งอะไรต่างๆ ถูกแฝงอยู่ในนั้น ฉะนั้น ความงามของศิลปะไทยเป็นความงามที่แฝงอยู่ในรูปสมบัติ (อำนาจ 2518, 67)

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นถึงแหล่งอิทธิพลที่ทำให้เกิดโครงสร้างทางความหมายเป็น
 นัยยะสำคัญอันแสดงออกให้เห็นมิติวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงสัญลักษณ์ใน
 โครงสร้างผลงานประติมากรรม อย่างแรกสื่อให้เห็นความงามอันเป็นเอกลักษณ์
 สัญลักษณ์ไทยเป็นโครงสร้างหลัก อย่างที่ 2 ความเป็นอัตลักษณ์ประเพณี
 ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชาวเขากับชนพื้นราบ และอย่างที่ 3 ความเป็นรูปแบบ
 จินตนาการคลี่คลายภาพลักษณ์ผสมผสานระหว่างโครงสร้างความคิดพื้นบ้านกับรูป
 แบบสมัยใหม่ที่สะท้อนปรากฏให้เห็นในตัวผลงานประติมากรรม แต่เมื่อผู้เขียนเข้าไป
 สัมผัสถึงวิถีชีวิตการดำรงชีพของชาวเขายูนคอย กลับให้ความรู้สึกถึงความแตกต่าง
 ระหว่างคนที่อยู่พื้นราบ ซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครันและพิจารณาตัวเองว่า
 พิเศษกว่ามนุษย์ทั่วไป บางครั้งยังคิดว่าชาวเขายูนคอยเป็นกลุ่มทำร้ายจักรวาลซึ่ง
 พิพากษาจากการทำไร่เลื่อนลอย ตัดไม้ทำลายป่า ย้ายพื้นที่ขยายการเพาะปลูกอยู่เป็น
 เนื่องๆ มีผลต่อระบบนิเวศในธรรมชาติ เมื่อพิจารณาแล้วความเปลี่ยนแปลง
 ของโลกปรากฏภัยร้ายรุนแรงมากมายกันทั่วโลกนั้น เกิดจากน้ำมือของมนุษย์เรียก
 ว่าคนอาศัยอยู่ในเมืองคิดว่าเป็นคนศรีวิไล สร้างมลภาวะขยายอาณาเขตแห่งความ
 เลวร้ายอันสะพรั่งกล้วต่อมวลมนุษย์ ความคิดค้นพัฒนาไปสู่ความเจริญทั้งหลายของ
 มนุษย์มากขึ้นเท่าไร ปัญหามลภาวะโลกร้อน ฯลฯ ขยายเป็นเงาตามตัวหลายร้อยเท่า
 ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์มากขึ้นเท่านั้น ดังเห็นตามกระแสสื่อต่างๆ ทั่ว
 ทุกมุมโลก ความงามเรียบง่ายของวิถีชีวิตคนบนดอยอันที่จริงไม่ได้ทำร้ายธรรมชาติ
 เลย กลับเสริมสร้างความเป็นตัวตนที่เป็นจริงให้มีพฤติกรรมการดำรงอยู่อย่างพอ
 เพียง ไม่มากและไม่น้อย เพียงพอ มีพอกินเหลือเก็บช่วยคนที่เขาทุกข์กว่าได้ ไม่ได้
 ทำร้ายความเป็นธรรมชาติแห่งวิถีชีวิตบรรพบุรุษลงได้ เมื่อมีการรับรู้เรื่องราวความ
 เป็นไปของสรรพสิ่งบนพื้นโลกที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อม สังคม ซึ่งอยู่ในอ้อมกอด
 ของธรรมชาตินับวันปรากฏภัยอันตรายแปลกใหม่ทั้งผลดีและร้ายตามมา ทำให้คน
 หลงใหลคำนิยมที่ผิดๆ ทุกวินาทีที่ผ่าน โดยไม่มีกรอบเขตจริงแท้แน่นอน ความสงบ
 สุขไม่สามารถเกิดขึ้นในบุคคลไม่รู้จักพอไม่เคยอึด มีความกระหายซึ่งเป็นหนทางของ
 ความเจ็บปวดยากจะลบเลือน

มูลเหตุแห่งถ้อยคำนี้มีความกลัวระบบนิเวศธรรมชาติเปลี่ยนไป และได้เริ่มบ้างแล้ว ในบางพื้นที่ในโลก สิ่งที่ยืนยันได้จากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือเรื่องเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งเห็นได้ชัดในวิถีชีวิตของคนบนดอย มีความกลมกลืนในสภาพชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียง มีความสอดคล้องกับกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเข้าพระราชหฤทัยในความเป็นไปของเมืองไทยคนไทยอย่างลึกซึ้งและกว้างไกล ทรงวางรากฐานการพัฒนาชนบทช่วยเหลือประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้มีความ “พออยู่พอกิน” ความเป็นอิสระอยู่ได้โดยไม่ต้องติดขัดกับเทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ทรงวิเคราะห์ว่า หากประชาชนพึ่งตนเองได้แล้วก็จะมีส่วนช่วยเหลือเสริมสร้างประเทศชาติโดยรวมได้ในที่สุด

การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ผ่านมา

ภาพที่ 3 ที่มาของโครงสร้างในผลงานจิตรกรรมสู่ภาพร่างผลงานประติมากรรม

แนวความคิดสร้างสรรค์

สิ่งที่ผู้เขียนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก คือ เรื่องของชนเผ่า จนกระทั่งเกิดผลงานภาพเขียนเป็นเรื่องราวความประทับใจของเครื่องแต่งกาย ประเพณีศิลปวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่มีความโดดเด่นของแต่ละเผ่า จึงนำเสนอในรูปแบบของผลงานประติมากรรม จินตนาการตัวละครขึ้นมาในรูปแบบความรู้สึกของตัวเองเป็นตัวดำเนินเรื่องหรือรูปแบบโครงสร้างในลักษณะต่างๆ ที่สามารถสื่อเรื่องราวความคิดฝันได้ จุดที่แสดงออกให้เห็นเด่นชัด คือ เครื่องแต่งกาย เสื้อผ้า สร้อยประดับ ลายสัก สภาพแวดล้อม และอื่นๆ ประเด็นดังกล่าวผ่านกระบวนการแสดงออกในรูปแบบผลงานประติมากรรมโดยวิธีการพรรณนาผูกเรื่องราวเป็นตัวละครไว้ในความคิดฝัน ซึ่งใช้หาทางการเดินร่าเป็นตัวเดินเรื่อง หมายถึง กิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานให้แก่ชาวเขา คือ การเดินร่า เมื่อมีเทศกาลต่างๆ ของชนเผ่า การเดินร่าจะมีการแต่งตัวที่สวยงามและมีลีลาท่าทางเฉพาะชนเผ่า นอกจากนั้น ยังมีเรื่องของความเชื่อ ซึ่งเป็นเรื่องของผู้ชาย คือ การสักยันต์ สักรูปของสัตว์ต่างๆ บนร่างกาย มีความงามเป็นจุดสร้างตัวผลงานให้มีชีวิตและมีความหลากหลายในตัวผลงานประติมากรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงตัวละครไว้ในฝัน โดยได้ที่มาจากเรื่องราวความประทับใจในวิถีชีวิตของชาวเขา

การนำเสนอทั้งเรื่องความประทับใจทางความงามในเอกลักษณ์ไทยกับความงามสัญลักษณ์ทางความเชื่อของชาวเขาเผ่าอาข่ากับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง เสนอมุมมองการสร้างสรรค์ ใช้ภาพลักษณ์ทางความงามที่สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมเดิมอยู่แล้ว เสริมข้อมูลรูปแบบสัญลักษณ์ ความเชื่อของชาวเขา สะท้อนสู่โครงสร้างที่แสดงให้เห็นคุณค่าความงามทางศิลปะไทยผสมผสานกลิ่นอายบนดอย แผ่นปรัชญาแห่งความดีซ่อนเร้นในวิถีดำเนินชีวิตอย่างเห็นได้ชัด เป็นบ่อเกิดแห่งรูปลักษณ์ทางความคิด ความศรัทธา เป็นแก่นสารสาระสำคัญในการสร้างศิลปกรรมออกมาตอบสนองจิตใจ เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระพุทธรูป พระเยซู และประเพณีต่างๆ เป็น

ที่เคารพบูชามงคลแห่งชีวิต เหมือนบันทึกเรื่องราวความเป็นไปช่วงเวลาที่ผ่าน ด้วยพลังศรัทธาเกิดขึ้นในจิตใจของคนทุกคน

บรรพบุรุษสร้างกฎแฉดอกลำคัญเชิงสัญลักษณ์ทางความดีงามไว้มากมายหลายรูปแบบ แล้วแต่ชนคนรุ่นหลังจะนำมาปรับหรือประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ต่อตัวเอง ต้องอยู่ในกรอบอยู่ในเกณฑ์แห่งความพอเหมาะพอดีกับชีวิตความเป็นอยู่ เช่น รูปแบบประเพณี วัฒนธรรม การละเล่น ความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ เป็นสิ่งที่แฝงด้วยเอกลักษณ์เฉพาะทำให้การสร้างสรรคผลงานประติมากรรมมุ่งเน้นเสน่ห์ทางความงามของไทย เน้นเรื่องศิลปะไทย ศิลปะประจำเผ่า มีรูปแบบเฉพาะตัวที่รอวันเปิดเผยความงามให้โลกศิลปะได้ชม ไม่ว่าชนกลุ่มชนเผ่าไหนก็ตามที่มีวิถีชีวิตอยู่ในโลกปัจจุบัน ย่อมมีระบบระเบียบ วิธีการดำเนินชีวิต ประเพณีศิลปวัฒนธรรมเหมือนกันทุกเผ่าพันธุ์ ความเชื่อเหล่านี้สร้างบรรทัดฐานให้ชนทุกกลุ่มทุกเผ่าดำเนินชีวิตตามครรลองของกฎระเบียบที่วางเอาไว้เพื่อให้เกิดความดีงามในชนกลุ่มและชนเผ่าต่างๆ ได้อย่างลงตัว มีความสอดคล้องกับพื้นที่ที่ดำรงชีวิตอยู่ ซึ่งแต่ละเผ่าในรายละเอียดของระบบระเบียบประเพณี ศิลปวัฒนธรรม มีความแตกต่างกันและบางเผ่าก็มีความคล้ายคลึงกัน เป้าหมาย คือ สิ่งดีงามในเผ่าและครอบครัวของตนเอง ผู้เขียนไม่ได้หมายความว่าความดีงามหรือเรื่องทางอารยธรรมอันเป็นสากลแบบเราๆ พันธะ แต่กำลังพูดถึงชนกลุ่มเล็กๆ บนดอยสูงที่ห่างไกลความเจริญหลายพันกิโลเมตรจากพื้นราบ ที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบฉบับของตนเองที่ปฏิบัติกันมาหลายพันปี และมีความมั่นคงในวิถีทางของตัวเอง ชนเผ่าเล็กๆ เหล่านี้ที่ผู้เขียนพูดถึง คือ ชาวเขาเผ่าต่างๆ นั้นเอง ผู้เขียนได้สัมผัสกับชาวเขาทุกเผ่าที่เขียนถึงข้างต้น มีความประทับใจในระบบระเบียบวิถีชีวิตประเพณีศิลปวัฒนธรรมเหมือนกันทุกเผ่า แต่บางเผ่ามีลักษณะเด่นพิเศษที่ผู้เขียนให้ความสนใจและเป็นเนื้อหาหลัก ในการคิดหารูปแบบโครงสร้างทางประติมากรรมซึ่งมีสองเผ่า คือ เผ่าอาข่าและเผ่ากะเหรี่ยง ส่วนเผ่าอื่นๆ นั้นจะศึกษาดูความเด่นชัดในวิถีดั้งเดิมที่สามารถนำมาประมวลสร้างเป็นผลงานประติมากรรมได้ (สุนทร 2549, 21 - 22)

เนื้อหาที่แสดงออกในผลงานประติมากรรมเป็นสัญลักษณ์สะท้อนรูปแบบการใช้วิถีชีวิตลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสืบทอดมาอย่างยาวนานหลายชั่วอายุคน ซึ่งเป็นเสน่ห์การใช้ชีวิตเรียบง่าย ทำให้คนพื้นราบเห็นคุณค่าในมิติดั้งเดิมคล้ายความเป็นอยู่พื้นบ้านไทยแบบเดิมๆ ในสภาพแวดล้อมไม่มีมลภาวะและที่สำคัญไม่ได้ทำลายธรรมชาติที่อาศัยอยู่ จึงเห็นว่าชีวิตเรียบง่ายบนดอยมีความงามบริสุทธิ์ไร้เดียงสา สะท้อนเห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างคนกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน และสอดคล้องกับวิถีพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการสร้างสรรค์

1. เส้นโครงสร้างรอบนอกของตัวรูป

เป็นการมองเส้นรูปนอกของตัวละคร ตัดรายละเอียดออกเหลือเพียงโครงสร้างของรูปทรง มีที่มาจากโครงสร้างของเสื้อผ้า แสดงออกในลักษณะท่าทางของคน เมื่อสังเกตจากเส้นรูปนอก มองเห็นและจินตนาการเป็นโครงสร้างทางประติมากรรมในลักษณะต่างๆ เพื่อพัฒนามาเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม สัญลักษณ์ความเชื่อของชนเผ่าโดยการจินตนาการจากเส้นรูปนอก ท่าทางที่พลิ้วไหวมาเป็นโครงสร้างของตุ๊กที่ใช้ในเวลามีพิธีกรรมต่างๆ ของชาวล้านนา และแม้แต่ชาวเขาเองก็มีการใช้ธงหรือตุ๊กในการแสดงออกถึงความดีงามในแง่มุมทางประเพณีต่างๆ และไม่ได้มองในรายละเอียดลักษณะของตุ๊กชนิดต่างๆ แต่นำแค่ความหมายภาพลักษณ์ที่แฝงด้วยความเชื่อในวิถีชีวิตที่ซ่อนเร้นอยู่ในโครงสร้างนั้นต่างหากที่เป็นประเด็นสำคัญในการเกิดความหมายของผลงานประติมากรรมดังกล่าว

ภาพที่ 4 วิธีการดำเนินการสร้างสรรค์ในแต่ละขั้นตอน

เส้นโครงสร้างรอบนอก
ของตัวรูป

เส้นจังหวะ

แผ่นราบ

ลวดลาย

องค์ประกอบศิลป์

2. เส้นจังหวะ

เป็นการมองเห็นจังหวะ จินตนาการถึงความเป็นชีวิต ไส ซื่อ บริสุทธิ์ ตรงไปตรงมา ที่มองเห็นจังหวะของเส้นเหลี่ยมในลักษณะต่างๆ และจินตนาการเป็นโครงสร้างของไม้ ลักษณะการเข้ามุ่มเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส สี่เหลี่ยมผืนผ้า และพัฒนาสู่รูปทรงโครงสร้างของผลงานประติมากรรม โดยได้เค้าโครงมาจากตุ๊กที่แสดงออกในลักษณะความเป็นสี่เหลี่ยมที่นำมาประกอบซ้ำๆ กัน และบันทึกเรื่องราวประทับใจ

ใจความงามในความเชื่อลงในพื้นที่ที่สลับซับซ้อนกัน เหมือนเป็นการบอกเรื่องของเวลาที่ผ่านมา บอกอารมณ์ บอกความรู้สึก บอกประวัติศาสตร์ และเป็นตำนานนำมาเรียงร้อยลงสู่ตัวโครงสร้างของผลงานประติมากรรม เพื่อบอกถึงรูปทรงสัญลักษณ์ทางความเชื่อ

3. แผ่นระนาบ

เป็นการมองแผ่นระนาบ จินตนาการพื้นที่บันทึกเรื่องราวความประทับใจ ความงามทางความเชื่อ เป็นรูปแบบจินตนาการลักษณะเฉพาะตน เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกลงในแผ่นระนาบ บอกความหมายซ่อนเร้นอยู่ในตัวโครงสร้างของผลงานประติมากรรม

4. ลวดลาย

เป็นการนำลวดลายจริง จินตนาการลงในภาพร่างสมมติของโครงสร้างตัวละครที่เป็นเหตุเป็นผล ซึ่งได้แนวความคิดมาจากข้อมูลจริง เช่น ลวดลายที่เกิดจากการเย็บปักถักร้อยเสื้อผ้า และลวดลายที่เกิดจากการสักรูปสัตว์ชนิดต่างๆ บนร่างกายเพื่อความเชื่อหรือความสวยงามของร่างกาย ซึ่งเป็นประเด็นการคิดหารูปแบบจินตนาการเชิงความงามลงในโครงสร้างตัวละคร ดังเห็นจากภาพที่ 2 เป็นต้น และพัฒนาตัวสัญลักษณ์ทางความเชื่อลงสู่โครงสร้างของผลงานประติมากรรม โดยจินตนาการจากลวดลายดังกล่าวเพื่อบอกถึงความงามในวิถีทางความเชื่อพื้นบ้านออกมาในโครงสร้างภาพลักษณ์ ความงามของความเชื่อในจินตนาการ

5. องค์ประกอบ

เป็นการนำความลงตัวของรูปแบบที่ประทับใจเรื่องความเรียบง่ายที่แสดงออกทางเนื้อหาของรูปทรงนำมาจินตนาการสร้างสรรค์เป็นผลงานประติมากรรม สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ไล่ ซื่อ บริสุทธิ์ แสดงออกอย่างตรงไปตรงมาในการจัดองค์ประกอบ

มีรูปทรงสามเหลี่ยม สีเหลี่ยม จัดวางให้มีความแตกต่าง เหมือนกับได้เรียนรู้ฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ อาศัยการได้ทำปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ จึงเกิดสัญลักษณ์ทางความงามของลวดลายในงานเย็บปักถักร้อยเสื้อ ลายสักรูปสัตว์ต่างๆ บนร่างกายที่ถ่ายทอดเรื่องราวจินตนาการ และมีการจัดการองค์ประกอบได้อย่างลงตัว และนำภาพลักษณะดังกล่าวแสดงออกบนเนื้องานสร้างสรรค์เป็นผลงานประติมากรรม

ข้อมูลที่มาของโครงสร้างผลงานประติมากรรม

ภาพที่ 5 ลายสักรูปสัตว์ต่างๆ

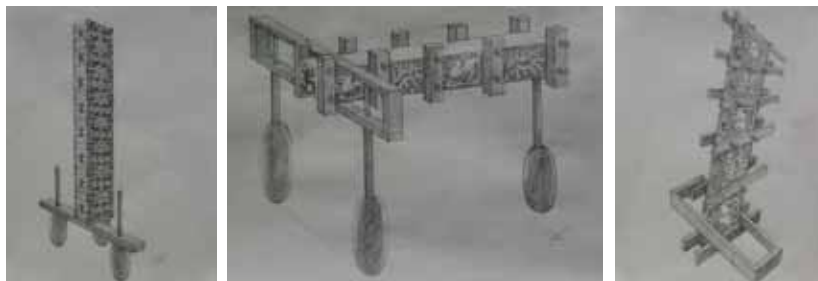
ภาพที่ 6 เครื่องประดับชนเผ่า

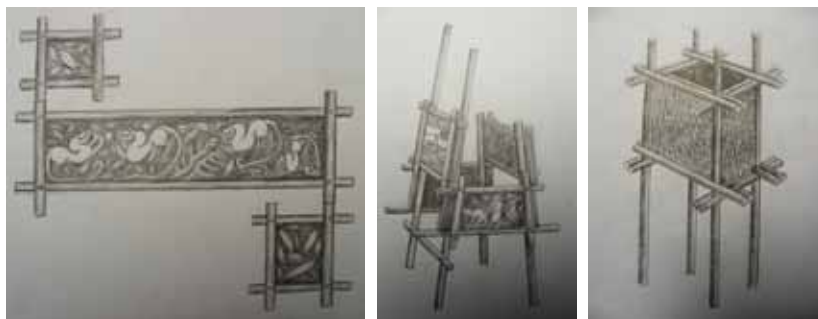
ภาพที่ 7 ยุงข้าวของชาวเขา

ภาพร่างผลงานวิจัยประติมากรรมสร้างสรรค์

Sketch Drawing แบบร่างภาพผลงานประติมากรรม

ภาพที่ 8

ภาพที่ 9

ภาพที่ 10

การเริ่มต้นสร้างสรรค์ผลงาน

การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม เริ่มต้นจากการมองเห็นโครงสร้างในผลงานจิตรกรรม แล้วตีความหมายของโครงสร้างเส้นรอบนอก เส้นจังหวะ แผ่นระนาบลวดลาย องค์ประกอบ ประมวลองค์ความรู้ทั้งหมดที่ได้รับแรงบันดาลใจจากภาพเขียนบันทึกเรื่องราววิถีชีวิต ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม เป็นความงามเอกลักษณ์สัญลักษณ์ของชนเผ่าที่คัดสรรรูปทรงความหมายชีวิต พัฒนาสู่ภาพร่างผลงานประติมากรรม เพื่อหาความเป็นไปได้ของรูปทรงในลักษณะต่างๆ สื่อความหมายผลงานประติมากรรมสัญลักษณ์ความเชื่อของชนเผ่า

สิ่งที่ผู้เขียนกล่าวมาข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของรากเหง้า วิถีชีวิตการดำรงอยู่ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ของชาวเขาเผ่าอาข่ากับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ความเชื่อ การแต่งกาย พิธีกรรม ฯลฯ ล้วนแล้วเป็นข้อมูลคิดหารูปแบบสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมทั้งสิ้น แต่มีสัญลักษณ์อีกอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนให้ความสำคัญเป็นพิเศษ มีความประทับใจในรูปแบบที่ไม่เหมือนใคร คือ รูปลักษณะของสัตว์ต่างๆ ที่ถูกบันทึกไว้บนลำตัวของผู้ชาย ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าเป็นเรื่องของความเชื่อ ความสวยงาม และเป็นต้นกำเนิดของการคิดหารูปแบบผลงานประติมากรรมทางความเชื่อ จึงนำรูปสัตว์ต่างๆ ที่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงสักลงบนลำตัว เช่น เสือ ชะนี แมว อีเห็น ตะกวด จิ้งจก นก เมล็ดพืช และอื่นๆ มาเสริมในการคิดหารูปแบบสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม โดยการตีความหมายของการใช้เข็มแทงเข้าไปในเนื้อช้าง กันจนเกิดเป็นรูปทรง ซึ่งมีความเจ็บปวดมาก ถ้าใครคนใดมีความอดทนไม่พอไม่มีสิทธิได้รูปสวยงามไว้บนร่างกายได้ ผู้เขียนใช้หลักการนี้บันทึกเรื่องราวทางความเชื่อตามจินตนาการลงบนแผ่นระนาบ คือ แผ่นไม้กระดาน เหตุผลที่ใช้แผ่นไม้กระดาน เพราะไม่มีลักษณะสีเหมือนเนื้อคน เวลาโดนเหล็กร้อนมีความรู้สึกเหมือนกับการได้สักรูปสัตว์ต่างๆ ลงบนลำตัวจริงๆ สังเกตได้จากร่องรอย ฟันผิวสีบนพื้นไม้เมื่อถูกเหล็กร้อนประทับซ้ำๆ กันจนเกิดรูปทรงต่างๆ ดังนั้น โครงสร้าง

ประติมากรรมเกิดด้วยรูปทรงสี่เหลี่ยมซ้ำๆ กัน มีความสอดคล้องกับลักษณะจุดหรือปลายเข็มที่แทงลงบนเนื้อเวลาลักย่นตัวซ้ำๆ กัน เหมือนกับการพรรณนาผูกเรื่องราวสัญลักษณ์ชีวิตอาศัยโครงสร้างของตุ่งและเครื่องมือปั้นตัวของชาวเขาในการเกิดโครงสร้างของประติมากรรม นอกจากนั้น ยังใช้เครื่องประดับจากหมวกมาขยายให้มีขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อรองรับโครงสร้างประติมากรรม แม้กระทั่งการยึดเกาะของแผ่นระนาบใช้การเข้าเตี้ยมีที่มาจาก เจาะหู เมล็ดข้าว ต้นข้าว ได้โครงสร้างของนาขั้นบันได แสดงให้เห็นวิถีชีวิตดั้งเดิมตามภูมิปัญญาบรรพบุรุษที่ดำรงไว้ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียง ยิ่งข้าวเป็นการแสดงออกถึงการเก็บอดออมผลผลิตเพื่อไว้กินเลี้ยงครอบครัวได้ยาวนาน ในขณะเดียวกันโครงสร้างของยุ้งข้าวของชาวเขาแสดงให้เห็นถึงความพอเพียงเรียบง่ายตามภูมิปัญญาท้องถิ่น แฝงด้วยจิตวิญญาณอันรับผิดชอบต่อลูกหลาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะถูกนำมาประมวลและพัฒนาด้วยทัศนธาตุทางศิลปะ เพื่อหาความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวอีกครั้งหนึ่ง

การสร้างสรรคผลงานประติมากรรม

แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นด้วยกัน คือ

1. โครงสร้างจากรูปสัตว์ต่างๆ ของลายสัก
2. โครงสร้างจากเครื่องประดับ
3. โครงสร้างจากเครื่องมือเครื่องใช้

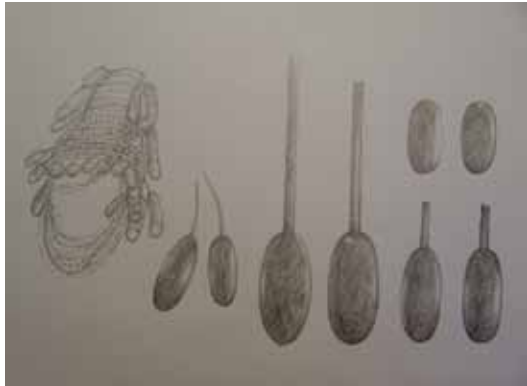
1. โครงสร้างจากรูปสัตว์ต่างๆ ของลายสัก ถ้าคิดอย่างมีเหตุและผล คงไม่มีใครนำรูปสัตว์ไม่รู้จักมาสักลงบนร่างกายโดยไม่มีเหตุผล ซึ่งแต่ละคนเลือกแล้วทั้งสีนํ้าตาลบนร่างกายเมื่อไรติดตัวไปตลอดชีวิต เพราะฉะนั้นรูปสัตว์ที่สักบนลำตัวต้องมีความหมายในความเชื่อทุกสรรพสัตว์ไป ร่องรอยเส้น โครงสร้าง ถูกบันทึกด้วย

รูปทรงสื่อแสดงออกภาพลักษณ์อย่างเรียบง่ายของลายเส้นแบบชาวบ้าน ซึ่งแฝงด้วยความเชื่อมั่น การจินตนาการ ตัดทอนรายละเอียดจากรูปสัตว์จริงให้คงเหลือโครงสร้างของเส้นบอกความหมายลักษณะเด่นของสัตว์แต่ละชนิดได้อย่างชัดเจน ซึ่งแสดงว่าเขาเหล่านั้นมีศิลปะอยู่ในตัวมาตั้งแต่บรรพบุรุษของพวกเขาแล้ว

รูปทรงโครงสร้างแสดงออกเพื่อบันทึกความเชื่อในวิถีชีวิตของเผ่าตน มีความหมายสอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขา รูปทรงความเชื่อจากสรรพสัตว์ต่างๆ และเมล็ดพืชพันธุ์ธรรมชาติถูกบันทึกลงบนร่างกายสัตว์ได้อย่างเหมาะสม มีความสมบูรณ์ในเรื่องขององค์ประกอบ แสดงออกด้วยเรื่องขนาด สัดส่วน ในลักษณะรูปทรงเรขาคณิตที่ซ้ำๆ กัน มีรูปสัตว์ดังกล่าวอยู่ในพื้นที่สี่เหลี่ยมนั้นๆ ได้อย่างลงตัวและเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองอย่างสมบูรณ์แบบ (ดู ภาพที่ 1 และ 5)

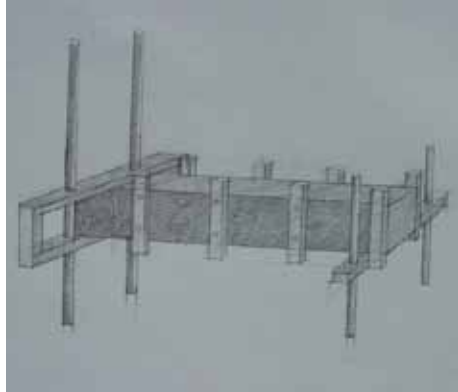

ภาพที่ 11 โครงสร้างจากรูปสัตว์ต่างๆ ของลายสัก

ภาพที่ 12 รูปทรงที่ได้จากเครื่องประดับหมวก

2. โครงสร้างเครื่องประดับ เป็นการนำเอาวัสดุลักษณะตกแต่งร่างกายนำมาคลี่คลายให้มีเหตุและผลในตัวโครงสร้างของผลงานประติมากรรม โดยได้ที่มาจากรูปทรง เครื่องประดับหมวกสตรีชาวอาข่ามีลักษณะวงรียาวประมาณ 2 นิ้ว ทำด้วยไหมพรมและขนไก่ มีความสวยงามเวลาตกแต่ง เมื่อนำมาใช้ในโครงสร้างของประติมากรรมดังให้มีความยาวขึ้นใช้ไม้แทนเชือก ให้รูปทรงติดกับพื้นมีขนาดใหญ่ขึ้นสืบเท่าจากของจริง เพื่อให้เห็นถึงรูปทรงจากเครื่องประดับ สามารถจัดวางจินตนาการให้เกิดโครงสร้างของประติมากรรมได้ในลักษณะการตั้งเชือก การตั้งผลงานมีความหมายเรื่องความงามและการประดับตกแต่งให้เกิดความหมายด้วยลักษณะรูปทรงลอยสูงขึ้น แสดงถึงความฝันจินตนาการในตัวละคร พรรณนา รูปทรงความเชื่อสู่ผลงานประติมากรรม

ภาพที่ 13 รูปเครื่องมือปั่นด้าย จากเครื่องปั่นด้ายวาดเส้นหาความเป็นไปได้
โครงสร้างของผลงานประติมากรรม

3. โครงสร้างจากเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นการนำโครงสร้างของเครื่องมือปั่นด้าย ให้ค่าความหมายโครงสร้างประติมากรรม เพราะเครื่องมือปั่นด้ายเป็นกระบวนการเตรียมวัสดุเพื่อนำไปผลิตสิ่งที่สวยงาม มีความหมายในตัวโครงสร้างของมันอยู่แล้ว แต่เมื่อนำมาจินตนาการสร้างสรรค์เป็นผลงานประติมากรรมจะเลือกจังหวะที่สอดคล้องกับแนวความคิด หาทิศทางความเป็นไปได้ในการตั้งผลงานประติมากรรมให้มีความหลากหลายและไม่ซ้ำใคร ตอบประเด็นความหมายในตัวผลงานประติมากรรมได้อย่างตรงไปตรงมา

การสร้างผลงานจริงประติมากรรมสร้างสรรค์

ภาพที่ 14

ภาพที่ 15

ภาพที่ 16

ภาพที่ 17

วิเคราะห์การสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมความเชื่อของชนเผ่า ผู้เขียนคิดวิธีการต่างๆ ที่อธิบายให้เกิดความเข้าใจในเรื่องความงามทางศิลปะไทย นำมาผสมผสานกับรูปแบบความงามอันเป็นภาพลักษณ์ของชาวเขา คิดหาวิธีการอยู่นานจนได้หยิบหนังสือเล่มหนึ่งเขียนถึงความหมายของความงาม เป็นเรื่องทฤษฎีสำคัญที่นำมากล่าวอ้าง ในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมชุดนี้ได้นำมาอธิบายความหมายได้อย่างมีเหตุผล เพราะเนื้อหาทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นข้อเท็จจริงเป็นแนวทางการคิดการสร้างผลงานประติมากรรม เพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนได้นำทฤษฎีมาแยกให้เห็นรายละเอียดและความสำคัญต่างๆ ของการเกิดเป็นต้วงานประติมากรรม ที่แสดงความงามทางด้านประติมากรรมความเชื่อของชนเผ่า ดังนี้

1. ทฤษฎีโน้มเอียง
2. ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์
3. ทฤษฎีสัจนิยม

1. ทฤษฎีโน้มเอียง กล่าวไว้ว่า สาระสำคัญแห่งศิลปะที่แท้จริงนั้นตั้งอยู่บนความสำคัญของเรื่องราวที่ได้รับการปฏิบัติออกมา คือ เพื่อศิลปะจะเป็นศิลปะได้นั้น จำเป็นที่เนื้อหาของมันจะต้องเป็นอะไรบางอย่างที่สำคัญ จำเป็นต่อมนุษย์ ดีงาม มีศีลธรรม และชี้นำ ตามทฤษฎีดังกล่าวนั้นศิลปินซึ่งก็คือคนที่มีความชำนาญไม่ว่าอะไรก็จะรู้สึกอย่าง ด้วยการหยิบเอาแก่นเรื่องที่สำคัญที่สุดที่สร้างความสนใจแก่สังคมในช่วงเวลานั้น ด้วยการตกแต่งมันเสียด้วยสิ่งซึ่งดูเหมือนรูปแบบศิลปะก็จะสามารถผลิตงานศิลปะที่แท้จริงออกมาได้ตามทฤษฎีดังกล่าวนั้น ศาสนา ศีลธรรม สังคม และความจริงทางการเมืองอันห่มไว้ด้วยสิ่งซึ่งดูเหมือนรูปแบบนั้น ก็เป็นผลงานทางศิลปะแล้ว

2. ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ หรือศิลปะเพื่อศิลปะนั้นถือกันว่า สาระสำคัญของศิลปะนั้นอยู่ที่ความงามแห่งรูปแบบของมัน ซึ่งก็คือศิลปะจะเป็นจริงได้นั้น จำเป็นที่มันได้นำแสดงออกมานั้นจะต้องงาม ตามทฤษฎีดังกล่าวนี้ในการผลิตศิลปะนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ตัวศิลปินจะต้องมีความสามารถทางเทคนิคและจะต้องทำให้ปรากฏออกมา ซึ่งวัตถุแห่งศิลปะอันได้ผลผลิตออกมานั้นให้มีความประทับใจที่น่ายินดีในระดับสูงสุด ดังนั้น ภาพทิวทัศน์ ดอกไม้ ร่างกายที่เปลือย และบัลเลต์ ที่งดงามก็จะเป็นงานศิลปะ

3. ทฤษฎีสัจนิยม กล่าวว่า สาระสำคัญของศิลปะนั้นอยู่ที่การเสนอความจริงที่เป็นจริงและถูกต้องแน่นอนนั้น คือ เพื่อการเป็นศิลปะที่แท้จริงนั้นจำเป็นต้องทำให้ปรากฏซึ่งชีวิตอย่างที่เป็นอยู่จริง ๆ ตามทฤษฎีนั้นมันจะตามมาด้วยงานศิลปะนั้น อาจเป็นอะไรก็ได้ที่ศิลปินได้ยินได้เห็น อะไรก็ได้ที่เขาสามารถเอามาใช้ในหน้าที่ของการผลิตซ้ำแบบขึ้นของเขา โดยไม่ขึ้นต่อความสำคัญของเรื่องราวหรือความงามของรูปแบบแต่อย่างใดเลย

เหตุที่เสนอทฤษฎีทั้ง 3 นี้ เพื่อต้องการให้เห็นที่มาของศิลปะที่ชัดเจนขึ้น เห็นได้จากทฤษฎีแรก ทฤษฎีโน้มเอียง คือ สาระสำคัญแห่งศิลปะที่แท้จริงนั้นตั้งอยู่บนความสำคัญของเรื่องราว ทฤษฎีที่ 2 เรียกตัวเองว่า สุนทรียศาสตร์ ให้สาระสำคัญของศิลปะที่แท้จริงนั้นอยู่ที่ความงามของรูปแบบของมัน ทฤษฎีที่ 3 เรียกตัวเองว่า สัจนิยม สาระสำคัญของศิลปะนั้นอยู่ที่การเสนอความจริงที่เป็นจริง และถูกต้องแน่นอน ซึ่งทั้ง 3 ทฤษฎีนี้มีความสำคัญมากต่อการเกิดศิลปะแล้วแต่ศิลปินคนใดจะเอาทฤษฎีไหนเป็นประเด็นหลัก เป็นจุดเริ่มต้นของศิลปะทั้งสิ้น เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเนื้อหาที่ทำอยู่อย่างตรงประเด็น ในส่วนของผู้เขียนเองนั้นได้ให้ความสำคัญทั้ง 3 ทฤษฎี เพื่อว่าการสร้างสรรคงานของผู้เขียนเองเริ่มต้นจากเรื่องราว เนื้อหา ทางด้านความงามอันเป็นเอกลักษณ์ไทยกับความงามอันเป็นเอกลักษณ์ชาวเขา ซึ่งมองไปถึงประวัติศาสตร์ที่แฝงด้วยปรัชญาในเรื่องของความงาม สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ สัญลักษณ์ ทาง

ความเชื่อในตัวผลงานประติมากรรม และต้องสื่อให้เห็นถึงสัจจะความงามของรูปทรงที่แสดงถึงเอกลักษณ์ได้อย่างตรงความจริงและตรงกับการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมที่ชื่อหัวข้อว่า “ประติมากรรมสัญลักษณ์ความเชื่อของชนเผ่า” ที่ให้ทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องสุนทรียศาสตร์เป็นลำดับแรกของการสร้างสรรค์ เพราะสามารถสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์สัญลักษณ์ระหว่างความงามแบบพื้นบ้านผสมผสานกับความงามอันเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าได้เป็นอย่างดี

วิเคราะห์ทัศนธาตุ

ทัศนธาตุเป็นองค์ประกอบรวมของการสร้างงานศิลปะและเช่นเดียวกันมีความสำคัญมากในงานประติมากรรม ขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งผลงานอาจไม่สมบูรณ์ได้แม้ว่าได้ผ่านการสเกッチตัดทอนเหลือส่วนที่สำคัญ ซึ่งในการนำความคิด เทคนิค วิธีการเดิมมาใช้โดยการวิเคราะห์ทิศทางของรูปทรงโครงสร้างให้เกิดโครงสร้างของประติมากรรมใหม่ เริ่มต้นด้วยทัศนธาตุเป็นสำคัญ ทัศนธาตุศิลปะที่นำมาใช้ คือ เส้น แผ่นระนาบ จุด พื้นผิว พื้นที่ว่าง ปริมาตร และสี โดยมีทัศนธาตุที่กำหนดตัวผลงานประติมากรรม ได้แก่

1. **เส้น (Lines)** เริ่มจากความมั่วรางมาเป็นโครงของภาพ และเราจะเห็นว่าศิลปะชนิดแรกสุดในประวัติศาสตร์ คือ ศิลปะของมนุษย์ถ้ำซึ่งเริ่มต้นด้วยเส้นอันเป็นเค้าโครงคร่าวๆ ศิลปะเริ่มต้นด้วยความปรารถนาที่จะลากเส้นซึ่งก็เริ่มมีขึ้นมาแล้วในจิตใจตั้งแต่ยังเด็กๆ และการลากเส้นก็ยังเป็นธาตุที่สำคัญยิ่งในทัศนศิลป์ แม้ในประติมากรรมมิใช่เป็นเพียงวัตถุก้อนที่บรรจุมวลเท่านั้น แต่เป็นก้อนที่มีเค้าโครงรูปร่างอีกด้วย คุณลักษณะนี้เป็นขั้นต้นมีความสำคัญมากจนศิลปินบางคนไม่ลังเลที่จะยกให้เป็นสาระสำคัญของศิลปะทุกชนิด อาทิ เบลค (Blake) ได้แสดงทัศนะนี้ออกมาอย่างแข็งขัน ด้วยคำพูดผู้เขียนยกมาอ้างไว้แล้วอย่างสมบูรณ์กว่านี้

แต่เมื่อนำเส้นมาใช้สร้างผลงานประติมากรรม นำเอาเส้นลักษณะเส้นรอบนอก (Outlines) ของตัวหนังสือ พระฤๅษี พระแม่ธรณี พระพุทธรูปสมัยสุโขทัย โครงสร้างเสื้อผ้าเครื่องประดับ และเส้นโครงสร้างรูปนอกในผลงานจิตรกรรม บอกเรื่องราวของชาวเขา เป็นโครงสร้างแรกและพัฒนาไปสู่นามธรรม โดยการเน้นเส้นจังหวะที่ทำให้ความรู้สึกซึ่งแสดงความเป็นเอกลักษณ์ สัญลักษณ์ ตาม จังหวะของเส้นรอบนอกนั้นเกิดจากภาพดังกล่าว

2. ระนาบ (Planes) คือ พื้นที่ผิวที่แบนราบมี 2 มิติ เราอาจถือระนาบเป็น ทัศนธาตุอย่างหนึ่งมีหน้าที่สร้างรูปทรงในงานทัศนศิลป์ เพราะมีลักษณะใกล้เคียงกับแบบรูปหรือรูปร่างของที่ว่าง ระนาบมีรูปร่างต่างๆ มีทิศทางและขนาด เช่นเดียวกับแบบรูปของที่ว่าง แต่ระนาบมีลักษณะผิวที่ทึบตันเป็นวัตถุไม่โปร่ง เหมือนที่ว่างที่ล้อมรอบด้วยเส้นระนาบ มีความสำคัญต่อรูปทรงและที่ว่างมาก สามารถสร้างรูปทรงได้ทั้ง 2 มิติและ 3 มิติ และบังคับความเคลื่อนไหวของที่ว่าง ทั้งทางราบที่ขนานกับผิวของแผ่นภาพและในทางลึก ระนาบจึงเป็นโครงสร้างที่สำคัญของรูปทรงทั้ง 2 มิติและ 3 มิติ ทั้งในงานจิตรกรรมและประติมากรรม (ชลูด 2539) ในส่วนของการสร้างงานประติมากรรม ระนาบมีลักษณะเกิดจาก ตัดรายละเอียดตัวภาพออกเหลือเพียงโครงสร้างโดยรวม เพื่อต้องการแสดงพลังของแผ่นระนาบ จับจังหวะจินตนาการโครงสร้างดังกล่าว สะท้อนให้เห็นความหลากหลายของอารมณ์แสดงออก

3. จุด (Points) เกิดจากการเคลื่อนไหวของร่องรอยที่ประทับด้วยเหล็กרון เมื่อนำมาใช้ในตัวงานประติมากรรม เป็นลักษณะการประทับด้วยความร้อน ให้เกิดร่องรอยของจุดซ้ำๆ กัน เพื่อบอกเรื่องราวที่กล่าวถึงอันเป็นเอกลักษณ์ สัญลักษณ์ ทางความเชื่อในโครงสร้างของผลงานประติมากรรม

4. พื้นผิว (Textures) เป็นผลที่ได้จากการทดลองด้วยเหล็กרוןประทับลงบน แผ่นไม้เกิดร่องรอยผิวบนบนแผ่นไม้เป็นจุด เส้นซ้ำๆ กัน บอกความหมายถึง

ความเจ็บปวดในการสัก โดยใช้แผ่นไม้เป็นที่รองรับความรู้สึกแทนค่าในการใช้เข็มแทงลงไปบนลำตัว สิ่งที่สะท้อนให้เห็น คือ บอกความรู้สึกได้ถึงความเจ็บปวดจากร่องรอยที่เกิดการเผาที่แสดงออกในลักษณะพื้นผิว

5. พื้นที่ว่าง (Space) เกิดจากการตัดส่วนไม่ต้องการออก ทำให้เกิดพื้นที่ว่างและเกิดรูปทรงใหม่มีความโปร่งเป็นรูปทรงในอากาศ กินพื้นที่เข้าไปในแผ่นระนาบ ทำให้มี 2 โครงรูปในตัวเองประติมากรรม

6. สี (Color) เกิดจากการเผาไหม้ระหว่างเหล็กร้อนกับพื้นไม้ให้ความเป็นสีด้วยเทคนิคของมันเอง เป็นลักษณะสีดำออกน้ำตาลคล้ายหมึกสี เวลาใช้สักยันต์ลงบนลำตัวจริงๆ ให้ความรู้สึกถึงความเจ็บปวดลักษณะการแทนค่าในโครงสร้างของผลงานประติมากรรม

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ได้กล่าวมาเป็นทัศนธาตุทำหน้าที่เป็นประเด็นหลัก แต่การสร้างคุณสมบัติในโครงสร้างของประติมากรรมยังไม่พอ ต้องอาศัยเรื่องของดุลภาคและหลักขององค์ประกอบศิลป์เข้ามาช่วย เพื่อความลงตัวกับการจัดการกับรูปทรง (Form) ดุลภาคในที่นี้ หมายถึง ภาวะที่เสมอกันเท่ากันในงานศิลปะเป็นการจัดองค์ประกอบอันน่าพึงใจ อาจเป็นการจัดแบบซ้ายขวามีน้ำหนักและขนาดเท่ากันทั้งสองด้าน (Symmetry of Formal) หรือการจัดภาพแบบรัศมี (Radial) คือ กระจายออกไปจากจุดหรือแกนกลาง (Dissymmetry of Informal) ก็ได้ คือ ให้ด้านหนึ่งมีมวลเล็กๆ หลายหน่วย อีกด้านหนึ่งมีมวลขนาดใหญ่เพียงหน่วยเดียว (สงวน 2518, 92)

วิเคราะห์การจัดองค์ประกอบศิลป์

เป็นการอธิบายความหมายของรูปทรงกับการแสดงออกที่ปรากฏในตัวผลงาน ประติมากรรม ซึ่งเป็นความรู้สึกภายในคิดขึ้นเอง พยายามหาความหมายของความรู้สึกนึกคิด อาศัย 9 ธาตุแท้อันถาวรในตัวมนุษย์ต่อสุนทรียภาพ ความรู้สึก เช่นนี้เป็นแรงเงียบคงที่ (Static) แต่การตีความหมายที่มนุษย์มีต่อรูปลักษณะของ ศิลปะซึ่งแสดงออกและเมื่อสัมพันธ์กับความรู้สึกโดยตรงนั้นย่อมเปลี่ยนแปลงไปได้ รูปลักษณะของศิลปะอันเดียวกันอาจมีคุณค่าที่แสดงออกต่าง ๆ กันก็ได้ และไม่เพียง แต่จะต่างกันในแต่ละคนที่ต่างกันเท่านั้น ยังต่างกันในอารยธรรมต่างยุคต่างสมัย อีกด้วย คำว่า การแสดงออก ดูเป็นคำพูดที่กำกวมมากอยู่ เราใช้คำนี้เพื่อชี้ให้เห็น ปฏิกริยาทางอารมณ์ที่แสดงออกมาโดยตรงและเป็นไปตามธรรมชาติ ระเบียบหรือ ความเข้มงวดซึ่งศิลปินได้สร้างรูปลักษณะของศิลปะขึ้นมา ย่อมเป็นการแสดงออก แบบหนึ่งเหมือนกัน คำว่า “รูปลักษณะ” นั้น ถึงแม้สามารถจะวิเคราะห์แยกแยะออก ให้เป็นเรื่องของพุทธิปัญญาเหมือนกับคำว่า มาตรการ ความสมดุล จังหวะ และความประสานกลมกลืน ก็จริง แต่รูปลักษณะย่อมเป็นเรื่องของบุพพณาน มากกว่า ซึ่งมีใช่เป็นผลงานพุทธิปัญญาที่เกิดจากการที่ศิลปินลงมือปฏิบัติงาน มันอยู่ข้างใน จะเป็นเรื่องของอารมณ์รู้สึกโดยตรง และโดยกำหนดขอบเขตไว้ทั้งเมื่อเราอธิบาย ถึงศิลปะว่าเป็น “เจตนาธรรมณ์” ที่จะสร้างรูปลักษณะขึ้นนั้น เราก็มิได้มีจินตนาการถึง กิจกรรมทางด้านสติปัญญาของบุคคลโดยเฉพาะเลย ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงไม่คิดว่า ศิลปะสมัยเริ่มแรกมีมาตรฐานความงามต่ำกว่าศิลปะของกรีก เพราะถึงแม้ว่าศิลปะ กรีกจะเป็นตัวแทนที่แสดงถึงอารยธรรมขั้นต่ำวกก็ตาม แต่มันก็อาจแสดงออกถึง ลักษณะญาณเท่าเทียมกัน หรืออาจประณีตละเอียดอ่อนกว่าในด้านรูปลักษณะก็ได้

ศิลปะของยุคหนึ่งสมัยหนึ่งจะถือเป็นมาตรฐานได้ก็ทราบที่เราได้เรียนรู้วิธีการ แยกแยะส่วนประกอบของรูปลักษณะอันเป็นสากลทั่วไปกับส่วนประกอบแห่งการ

แสดงออกของศิลปะแต่ละสมัย เรายังไม่อาจกล่าวได้ว่ารูปลักษณะงานของจิตรกรใดด้อยกว่าของไมเคิล แองเจโล เพราะงานของจิตรกรใด อาจมีแนวคิดสลับซับซ้อนน้อยกว่า แต่รูปลักษณะก็มีใช่เป็นเครื่องตีราคาความซับซ้อนได้มากนักน้อยกว่ากันเพียงไหน พูตกันตรงๆ ผู้เขียนเองก็ไม่ใคร่ที่เราจะตัดสินเรื่องรูปลักษณะของศิลปะได้ด้วยวิธีใดนอกจากใช้สัญชาตญาณที่สร้างรูปลักษณะนั้นเองมาเป็นเครื่องวินิจฉัย

รูปลักษณะเป็นองค์ประกอบที่ยากที่สุดในบรรดาธาตุทั้งสี่ ซึ่งอาศัยรังสรรค์ด้วยศิลปะการเขียนภาพสี รูปลักษณะเกี่ยวกับปัญหาที่มีลักษณะของอภิธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น พลาโต ได้แบ่งรูปทรงออกเป็นสองอย่างต่างกัน คือ รูปทรงสัมพัทธ์ (Relative Form) กับรูปทรงอิสระสมบูรณ์แบบ (Absolute Fore) ผู้เขียนคิดว่าการแบ่งของพลาโตนี้ อาจนำไปใช้กับการวิเคราะห์รูปลักษณะในรูปภาพได้ด้วยรูปสัมพัทธ์นั้น พลาโตได้หมายถึงรูปทรงซึ่งสัดส่วนหรือความงามได้รับมรดกจากธรรมชาติ วิสัยของสิ่งมีชีวิต และในการลอกเลียนแบบสิ่งมีชีวิต ส่วนรูปทรงอิสระสมบูรณ์แบบนั้น หมายถึง รูปธรรมหรือนามธรรมที่ประกอบด้วย “เส้นตรง เส้นโค้ง และพื้นผิว หรือรูปลักษณะที่เป็นแท่งทึบ” ซึ่งได้มาจากสิ่งมีชีวิตโดยใช้เครื่องกลึง ไม้บรรทัด และไม้ฉาก ความงามของรูปลักษณะอันเปลี่ยนแปลงไม่ได้และต้องเป็นไปธรรมชาติและแน่นอนเด็ดขาดนี้ พลาโตเปรียบกับเสียงเดียวบริสุทธิ์สดใสและราบเรียบซึ่งมิได้ไพเราะเพราะสัมพันธ์กับสิ่งอื่นใด แต่ไพเราะตามธรรมชาติอันเหมาะสมของมันเอง (รีด 2530, 26 - 27)

ดังบทความนำมาอ้างอิงรูปลักษณะเป็นองค์ประกอบหลักภาพลักษณ์ของผลงานประติมากรรม ซึ่งต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลจริง สังเคราะห์จนเหลือประเด็นแก่นแท้เชิงความหมายผ่านโครงสร้างทางความงาม ผสมผสานทัศนธาตุทางศิลปะ คลี่คลายพัฒนารูปแบบตามเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพื่อค้นหาทิศทางความหมายขององค์ประกอบในตัวผลงานประติมากรรมซึ่งอยู่ในตัวโครงสร้างของประติมากรรม มีการจัดวาง 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. การจัดวางแบบความสมดุลซ้ายขวาเท่ากัน
2. การจัดวางแบบความสมดุลแนวตั้ง
3. การจัดวางแบบความสมดุลแนวเฉียง

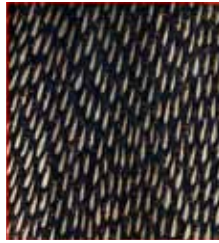
1. การจัดวางแบบความสมดุลซ้ายขวาเท่ากัน เป็นการให้ความสำคัญของรูปทรงดีเด่นทั้งสองข้าง ได้ที่มาจากโครงสร้างหลักของเครื่องมือปั้นด้วยมีขนาดเล็กแต่มีความรู้สึกตั้งมั่น สง่างาม เพื่อแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทางความงามในความหมายของภาพลักษณ์ในตัวผลงานประติมากรรม

2. การจัดวางแบบความสมดุลแนวตั้ง ซึ่งเป็นลักษณะของการสร้างผลงานประติมากรรมโดยทั่วไป การนำมาใช้ในผลงานประติมากรรมชุดนี้ ได้นำโครงสร้างของตุงเป็นโครงสร้างหลักสื่อออกมาลักษณะแผ่นระนาบ ในพื้นที่มีรายละเอียดบอกเรื่องราวทางความเชื่อและเป็นที่มาของการจัดองค์ประกอบลักษณะช่องสี่เหลี่ยมซ้ำๆ กัน บันทึกเรื่องราวทางความเชื่อด้วยรูปทรงของสัตว์ต่างๆ ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากลายสัก ด้วยภาพลักษณ์ของตุงที่ห้อยนำมาสร้างภาพลักษณ์ใหม่โดยการตั้งกับพื้น มีรูปทรงของเครื่องประดับ สร้างความแปลกใหม่ในลักษณะการเข้าเตี้ยไม่เหมือนภูมิปัญญาชาวบ้านสมัยโบราณ รับน้ำหนักของโครงสร้างใหญ่เพื่อให้ตัวผลงานประติมากรรมทรงตัวอยู่ได้อย่างสง่างาม และบ่งบอกถึงการประดับตกแต่งเพื่อให้เกิดความงามในความหมายของรูปทรง

3. การจัดวางแบบความสมดุลแนวเฉียง เป็นการใช้ทิศทางของเส้นพัฒนามุมมองของโครงสร้างผลงานประติมากรรม เพื่อให้เกิดมุมมองที่แตกต่าง ยังคงความหมายภาพลักษณ์ของโครงสร้างผลงานประติมากรรมไว้เหมือนเดิม

ทั้ง 3 ประเด็นที่กล่าวมาเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบพื้นฐานที่เข้าใจได้ มีเนื้อหา ที่มา ร่องรับเหตุและผลในการคิดหารูปแบบ เพื่อพัฒนาไปสู่ทิศทางความหมายของตัวผลงานประติมากรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ หาความเป็นไปได้

ของภาพลักษณ์ สัญลักษณ์ ทางความเชื่อของชาวเขาได้อย่างลงตัว และมีความสอดคล้องกับการพัฒนาไปสู่รูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมร่วมสมัยของไทยได้อย่างเหมาะสม

ภาพที่ 19 เมล็ดข้าวและรูปสัตว์

ภาพที่ 20 เม็ดผืนและพืชพันธุ์

วิเคราะห์การใช้วัสดุไม้

วัสดุไม้ถือได้ว่าเป็นเรื่องจากแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานบางประเภท แต่ในส่วนการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม การใช้วัสดุมีความสำคัญเป็นอันดับแรก ถ้าแนวความคิดดีแต่การใช้วัสดุไม่ตอบสนองกับผลงานก็ไม่มีประโยชน์อะไร เพราะผลงานประติมากรรมวัสดุต้องสื่อความหมายของเจตนารมณ์ของผู้สร้างผลงานนั้นๆ

การวิจัยผลงาน “ความเชื่อ วิถีชีวิตชาวเขาสู่การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมร่วมสมัย” ใช้วัสดุประเภทไม้ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. ไม้ยูคาลิปตัส และไม้ไผ่ (ชนิดกลมและไม้นี้วครึ่งสาม)
2. ไม้มะม่วง ขนุน และลำฉา (ชนิดแบน)

ไม้ทั้งสองชนิดดังกล่าวเป็นไม้ที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นส่วนใหญ่ในบ้านเรา ภาพลักษณ์ของมันจึงสื่อถึงความรู้คุณค่าของตัววัสดุเอง แต่ด้วยเวลาที่ผ่านไปนั้นเองมีคนหลายกลุ่มกลับเห็นคุณค่าของวัสดุดังกล่าวนำมาผลิตสินค้าต่างๆ ได้มากมาย ทั้งแบบผลิตในครัวเรือน ชุมชน และอุตสาหกรรม ฯลฯ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตวัสดุเหล่านี้ว่า ผลงานประติมากรรมสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากไม้ดังกล่าวได้มากน้อยแค่ไหนเพื่อเป็นการให้คุณค่าและต่อยอดภูมิปัญญาพื้นถิ่นให้คงไว้ต่อไปได้ ผู้เขียนจึงนำวัสดุดังกล่าวมาใช้สร้างผลงานประติมากรรม “ความเชื่อวิถีชีวิตชาวเขาสู่การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมร่วมสมัย” เป็นผลงานวิจัยที่ค้นคว้าประเด็นความหมาย ตอบสนองรูปแบบ สะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณ ภูมิปัญญาบรรพบุรุษ และรูปทรงโครงสร้างร่วมสมัยได้อย่างสอดคล้องกับเนื้อหาของผลงานวิจัยได้อย่างตรงเป้าหมาย

ดังนั้น ไม้ยูคาลิปตัสจึงมีบทบาทในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมในเชิงโครงสร้างที่ต้องการให้เห็นถึงพลังและตอบสนองกับประสาทสัมผัสของผู้ดูได้ แต่ในความหมายแล้วต้องการให้เห็นถึงการกักเก็บสะสม อดออม ที่ได้ภาพลักษณ์จากยุงข้าวของชาวเขา เป็นโครงสร้างเรียบง่ายไม่ซับซ้อน บอกเรื่องราวความเป็นอยู่อย่างพอเพียง พอมี พอกิน เหลือให้แจกจ่ายและขายผลผลิตได้ ซึ่งตรงกับการใช้ชีวิตแบบพอหลวงของเราในเรื่องความพอเพียง ผู้เขียนนำโครงสร้างของยุงข้าวดังกล่าวมาใช้บอกเรื่องราวตามความคิดในลักษณะของตัวเองที่เป็นคนในสมัยปัจจุบัน ใช้โครงสร้างเป็นกล่องสี่เหลี่ยมง่าย ๆ ไม่มีความซับซ้อน การยึดเกาะใช้ลักษณะการเข้าเดือยไม้เป็นสำคัญ เรื่องราวเป็นงานบันทึกวิถีชีวิตพื้นบ้านในลักษณะสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น เมล็ดข้าว รูปสัตว์ (ดู ภาพที่ 18) พืชพันธุ์ เม็ดฝน (ดู ภาพที่ 19) ฯลฯ เพื่อให้เห็นถึงมนุษย์ทุกคน ทุกเผ่า ย่อมหนีวิถีชีวิตอย่างนี้ไม่พ้นแล้วแต่ใครจะเลือกทางเดินอย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะถูกถ่ายทอดลงสู่ตัวผลงานงานประติมากรรมในลักษณะการวาดเส้นด้วยความร้อน อีกนัยหนึ่งพยายามสะท้อนความเจ็บปวดของชาวนาที่เป็นก

ระดูกสันหลังของชาติที่ผลิตข้าวออกมาไม่น้อยแต่ไหนแต่ก็ยังไม่รู้ไป โดยการบันทึกวาดเส้นด้วยความร้อนบนแผ่นไม้มะม่วงซึ่งเป็นต้นไม้ผลอยู่ใกล้ชิดกับชาวบ้านมากที่สุด ลักษณะเนื้อไม้จะมีความเบา ผิวสวย เวลาบัดกรีด้วยความร้อนลงบนเนื้อไม้จะมีความง่ายในการติดไฟ จึงมีความเหมาะสมในการนำมาใช้วิจัยสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมในครั้งนี้

ภาพที่ 20 ยุงข้าวของชาวเขา

ภาพที่ 21 ครกกระเดื่อง

สรุป

ผลงานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ผลงานประติมากรรมสร้างสรรค์แนวทางเฉพาะตนที่นำผลงานมาวิเคราะห์เหตุและผล ถึงความหมายของการสร้างสรรค์ในเรื่องของเนื้อหาแนวความคิดที่คล้ายให้เห็นการพัฒนารูปแบบทิศทางของผลงานให้มีความหลากหลายเชิงโครงสร้าง ความหมายของเอกลักษณ์ สัญลักษณ์ ทางความเชื่อในวิถีชีวิตของชาวเขาที่แสดงออกอย่างเด่นชัดในตัวผลงานประติมากรรม ถ้าย้อนหลังกลับไปหนึ่งถึงสองปีที่ผ่านมา ผู้เขียนสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมเน้นความสำคัญของตัววัสดุ สามารถแสดงออกและตอบสนองสื่อถึงความหมายในความงามภาพลักษณ์ สัญลักษณ์ อย่างทรงพลัง เมื่อเวลาผ่านไปการได้เห็นได้สัมผัสสิ่งที่ปรากฏในโลกปัจจุบัน เห็นมุมชีวิต วิถีทางความเป็นไปของคนมีความงามซ่อนเร้นทุกอิริยาบถของการเคลื่อนไหว เกิดความคิด เกิดจินตนาการ แสงหารูปทรงโครงสร้าง วัสดุ สื่อถึงร่องรอยบางอย่าง สามารถบันทึกเรื่องราวตามความคิดฝันได้ ทำให้การวิจัยสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้มีสองลักษณะด้วยกัน คือ ลักษณะแรก เป็นการบันทึกแสดงออกทางผลงานจิตรกรรม ลักษณะที่ 2 เป็นการพัฒนาโครงสร้างในผลงานจิตรกรรมนำไปสู่โครงสร้างความหมายของผลงานวิจัยสร้างสรรค์ประติมากรรม ซึ่งทั้งสองลักษณะเป็นเรื่องนัยยะเดียวกันมีความต่างกันที่การแสดงออกทางด้านรูปแบบ เทคนิค วิธีการ เป้าหมาย คือ ความงามในเอกลักษณ์ สัญลักษณ์ ทางความเชื่อของชาวเขา โดยใช้ความงามด้านศิลปะไทยผสมผสานกับความงามทางภาพลักษณ์ของชาวเขา บันทึกเรื่องราวแสดงออก

ในลักษณะแรก คือ ผลงานจิตรกรรม เป็นการเปรียบเทียบตัวละครในผลงานจิตรกรรมไทยตีความหมายเชิงโครงสร้างทางประติมากรรมถ่ายทอดลงสู่ผลงานจิตรกรรม เพื่อต้องการจินตนาการบันทึกมุมมองความรู้สึกเข้าใจอย่างตรงไปตรงมา คิดรูปทรงอะไรถ่ายทอดออกมาอย่างนั้น สิ่งที่แสดงให้เห็นคือ โครงสร้างอันหลากหลาย สามารถจินตนาการไปสู่ตัวผลงานประติมากรรมได้อย่างมีข้อมูล

เหตุและผลรองรับ ลักษณะที่ 2 เป็นการพิจารณาจิตรกรรมรูปทรง โครงสร้างในผลงานจิตรกรรมให้ถ่องแท้ เป็นสิ่งที่เห็น มีจินตนาการอย่างเด่นชัด คือ เส้นโครงสร้าง เส้นจังหวะ แผ่นระนาบ ลวดลาย และองค์ประกอบ ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นที่มาการเกิดโครงสร้างของผลงานประติมากรรม และผสมผสานกับทัศนธาตุทางศิลปะเป็นข้อมูลอีกส่วนหนึ่งในการคิดหารูปแบบ คล้ายคลึงพัฒนารูปทรงโครงสร้างของผลงานประติมากรรมให้มีความชัดเจนและตรงประเด็นกับเนื้อหาแนวความคิดที่วางไว้

สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นยังไม่พอในการให้ค่าความหมาย ต้องนำเรื่องราวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิต ฯลฯ หากพาลักษณะโครงสร้างเชิงความหมายของความงามที่แสดงออกในตัวโครงสร้างของผลงานประติมากรรม ซึ่งผู้เขียนนำโครงสร้างของตุ่ง เสื้อผ้าชนเผ่า เครื่องประดับ เครื่องมือ อุปกรณ์ของใช้ต่างๆ ลายสัก ยุงข้าว เมล็ดข้าว ต้นพืช สายฝน ฯลฯ ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ในแบบฉบับของตนเอง เพื่อค้นคว้าหาสัญลักษณ์ของต้นกำเนิดโครงสร้างผลงานประติมากรรมรูปทรงใหม่ให้มีความสอดคล้องระหว่างศาสตร์ความงามแบบพื้นราบกับศาสตร์ความงามในภาพลักษณ์ของชาวเขาผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืนในโครงสร้างของผลงานประติมากรรม บ่งบอกถึงประติมากรรมเอกลักษณ์ สัญลักษณ์ ความเชื่อ วิถีชีวิตของชาวเขาที่แสดงออกในลักษณะรูปแบบผลงานประติมากรรมร่วมสมัยได้อย่างตรงเป้าหมายที่วางไว้

ฉะนั้น ผลงานจิตรกรรมที่สร้างขึ้น เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้เขียนได้รับความบันดาลใจจากผลงาน 2 มิติของตัวเอง จนกระทั่งพัฒนารูปแบบไปสู่ผลงานในลักษณะ 3 มิติ นอกจากนั้นยังได้รับอิทธิพลจากรูปแบบผลงานของศิลปิน คือ Alexander Calder ในเรื่องของการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมในรูปแบบโครงสร้างด้วยแผ่นระนาบ และตัวของ Calder เองยังได้รับอิทธิพลเชิงรูปแบบ รูปทรง ของจิตรกรที่มีชื่อว่า มิโร ในการพัฒนาผลงานประติมากรรมของเขาด้วยเช่นกัน จิตรกรอีกท่านหนึ่งคือ เขียน ยิ้มศิริ ในเรื่องของเนื้อหาทางไทยประเพณีมีผลงานลักษณะการวิเคราะห์มาจากผลงานดั้งเดิมแสดงให้เห็นในโครงสร้าง จังหวะลีลา และการสื่อ

ถึงความเป็นเอกลักษณ์ไทย เป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบผลงานประติมากรรม ให้มีความสอดคล้องลงตัวกับเนื้อหาที่แสดงออกให้เห็นในตัวผลงานประติมากรรม

เพื่อให้งานวิจัยการวิเคราะห์ผลงานประติมากรรมชุดนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนนำผลงานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นผลงานประติมากรรม จิตรกรรม และผลงานวาดเส้นด้วยความร้อน ไปร่วมแสดง นิทรรศการตามเวทีต่างๆ เช่น เชียงใหม่ กรุงเทพฯ และต่างประเทศ ก็ตาม ซึ่ง ล้วนแล้วแต่เป็นผลงานวิจัยเรื่องดังกล่าวที่นำออกไปเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณชน ทั้งสิ้น

การนำข้อมูลหลักฐานการแสดงผลงานวิจัย ผู้เขียนนำข้อมูลจากการแสดงผลงานเดี่ยวที่ชื่อว่า “เริงระบำในฝัน” ซึ่งได้นำผลงานวิจัยสร้างสรรค์ทั้งหมดแสดง นิทรรศการเดี่ยวที่ผ่านมาแล้วในวันที่ 15 - 26 พฤศจิกายน 2547 มีเอกสารประชาสัมพันธ์ลงตามหนังสือวารสารต่างๆ เรียบเรียงผลงานบรรยายกาศของพิธี เปิดนิทรรศการอย่างเป็นทางการ ต่อจากนั้นยังนำผลงานศิลปกรรมที่แสดงตาม นิทรรศการต่างๆ และผลงานประติมากรรมติดตั้งกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่เหมาะสม ในความร่วมมือระหว่างกาไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยกับมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ เรียบเรียงผลงานและลงเผยแพร่ในวารสาร

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเนื้อหาหลักฐานทั้งหมดของงานวิจัยนี้ เป็นข้อมูลจริง ซึ่ง รวบรวมประสบการณ์ในการทำงานวิจัยศิลปสร้างสรรค์ในช่วงเวลาที่ผ่านมา และพัฒนามาสู่ผลงานวิจัย “ความเชื่อ วิถีชีวิตชาวเขา สู่อการสร้างสรรคผลงานประติมากรรมร่วมสมัย” ในปัจจุบัน นำมาวิเคราะห์เรียบเรียงอย่างเป็น ขั้นตอนเพื่อให้เข้าใจและหวังว่าผลงานวิจัยวิเคราะห์ผลงานประติมากรรม สรรสร้างสรรคแนวทางเฉพาะตนนี้เรียบเรียงเนื้อหากระบวนการขั้นตอนต่างๆ ให้ เกิดความกระจ่างชัดได้บ้างไม่มากก็น้อย ตามเจตนารมณ์ของผู้นำเสนอได้อย่าง มีประสิทธิภาพ และขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

บรรณานุกรม

ชลุด นิมเสมอ. 2539. *การเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

ตอลสตอย, ลีโอ. 2528. *ศิลปะคืออะไร*. แปลโดย สิทธิชัย แสงกระจ่าง. กรุงเทพฯ: กองบรรณาธิการนิตยสารนนท์หนังสือ.

ลูวิส, พอล และอีเลน ลูวิส. 2528. *หกเผ่าชาวดอย*. แปลโดย ศิริวรรณ สุขพานิช. เชียงใหม่: หัตถกรรมชาวเขา.

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2525. *จิตรกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.

สงวน รอดบุญ. 2518. *ศิลปะกับมนุษย์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

สุนทร สุวรรณเหม. 2549. *ประติมากรรมเอกลักษณ์สัญลักษณ์ทางความเชื่อ*. เชียงใหม่: คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อำนาจ เย็นสบาย. 2518. *ข้อคิดศิลปะวิจักษ์สอบสวนศิลปะ*. กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู.

รีด, เฮอเบิร์ต เอ็ดเวิร์ด, เซอร์. 2530. *ความหมายของศิลปะ*. แปลและเรียบเรียงโดย กิตติมา อมรทัต. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.